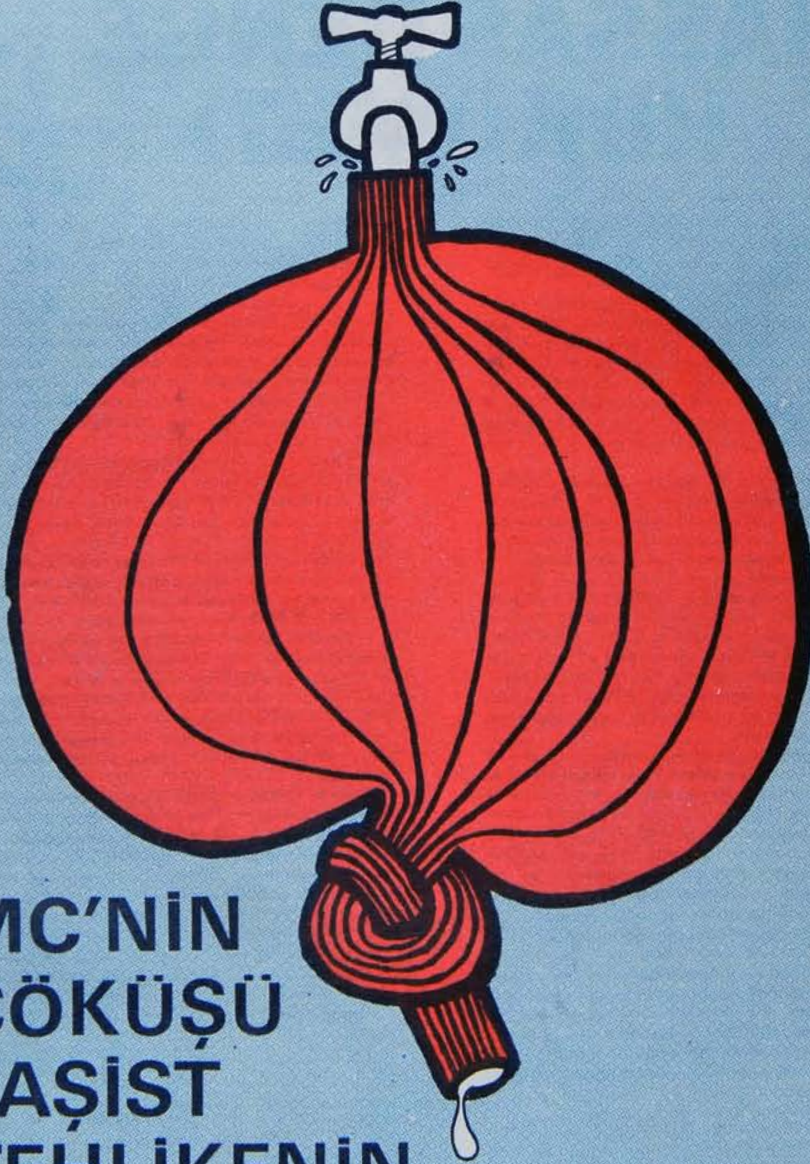
BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

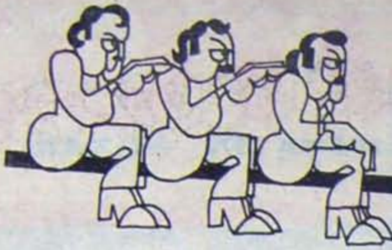
YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SIYASI HABER VE YORUM DERGISI-SAYI: 144-10 OCAK 1978 FIYATI: 5 TL

HASSAS DENGE HÜKÜMETİ

MC'NİN ÇÖKÜŞÜ FAŞİST TEHLİKENİN SONU DEĞİLDİR

HASSAS DENGE HÜKÜMETİ

YÜRÜYÜŞ

Türkiye'de yeni bir hükümet deneyimi başlamış bulunuyor. CHP Genel Başkanı tarafından kurulan hükümetin Millet Meclisi'nden güvenoyu alacağına kesin gözüyle bakılıyor. Böylece ülkenin politik gelişmesinin doğrultusu üzerinde yeniden bir değerlendirme yapma gereği ortaya çıkıyor.

Yeni hükümetin kurulmasıyla Türkiye'nin politik yaşamında bir dönem kapanmış, yeni bir dönem açılmış gibi gözükmektedir. Oysa böyle bir değerlendirme yapabilmek için vakit henüz çok erkendir. Yeni hükümetin kurulmasının ve göreve başlamasının uzun dönemde neden olabileceği gelişmeler şimdiden belirlenmiş değildir. Yeni hükümetin bugün bulunduğu yer, yeni bir dönemin başlangıç noktasından çok, yıllardır süregelen gelişmelerin Türkiye'yi getirdiği bir kavşak noktasına benzemektedir. Bu kavşak noktasından hangi yöne doğru gidileceğinin işaretlerini önümüzdeki aylar ya da birkaç yıl verecektir.

Türkiye, görünüşte 1974'de CHP-MSP koalisyon hükümetinin istifasından bu yana, gerçekte ise 1970'lerin başından beri sürekli bir politik bunalımın içindedir. Bu politik bunalım, sık sık ortaya çıkan sert hükümet bunalımlarıyla kendisini göstermektedir; fakat kısa ya da uzun süreli hükümetlerin kurulabilmesiyle temeldeki politik bunalım ortadan kalkmış olmamaktadır.

12 Mart döneminin hükümetleri, son verme iddiasıyla ortaya atıldıkları politik bunalıma çözüm getirememiş, sadece bu bunalımı daha değişik bir biçim altında sürdürmüşlerdir. 1973 genel seçimlerinden sonraki uzun hükümet bunalımını izleyen CHP-MSP hükümeti de politik bunalımı ancak çok kısa bir süre için gizleyebilmiştir. Birinci Milliyetçi Cephe hükümeti, güvenoyu tabanının iki yılı aşkın bir süre koruyabilmiş olmasına rağmen, Türkiye'de politik bunalımın en ağır biçimler aldığı dönem olmuştur. 1970'lerin başından bu yana her hükümet kuruluşu, kendisiyle birlikte yeni bir hükümet bunalımının ön koşullarını da yaratmaya başlamıştır.

Bu gelişme son derece doğaldır. Hükümetlerin kuruluşu ya da yerini bir başkasına bırakması, politik bunalımların gelişmesindeki belirleyici faktör olmaktan uzaktır. Politik bunalımların gelişmesini belirleyen başlıca faktör, ülkedeki sınıfsal ve politik güçler dengesi, çeşitli toplumsal güçlerin izledikleri politikalardır. Türkiye'nin içinde bulunduğu ve 1970'lerin başından bu yana sürekli olarak gelişen politik bunalımın kaynağında, ülkede sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi ve emperyalizmin işbirlikçisi büyük burjuvazinin, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin güçlenen mücadelesini, demokratik kazanımları ortadan kaldırarak, gerici baskı önlemleriyle durdurma çabası yatmaktadır.

Büyük burjuvazinin gerici, faşizmi hedef alan politikası, sınıfsal ve politik çelişkilerin artan bir hızla keskinleşmesine, ülkenin gündemindeki ekonomik ve toplumsal sorunların sürekli olarak daha da ağırlaşmasına yol açmıştır. Çeşitli hükümet denemeleri, her geçen gün daha ağır bir biçimde dayatan ekonomik ve toplumsal sorunlara ivedi çözümler bulma amacıyla yola çıkmışlardır. Ancak gerici, faşist güçlerle işçi sınıfı ve emekçi kitleler, demokratik güçler arasındaki çatışmanın, yumuşamak bir yana, sürekli olarak daha keskin biç

girişimlerini her defasında boşa çıkarmıştır.

1961'den bu yana Türkiye'nin tarihi, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesinin ve örgütlenmesinin daha ileri boyutlara ulaşmasına tanık olmuştur. Türkiye işçi sınıfının sendikal ve politik örgütlenmesi 1961'den sonra yeni bir aşamaya ulaşmıştır. İşçi sınıfının ilerici sendikal ve politik hareketinin gelişip güçlenmesi, diğer emekçi kitlelerin de emperyalizme ve tekelci büyük sermaye egemenliğine karşı mücadelede yer almasını hızlandırmıştır. Demokratik toplumsal muhalefet daha geniş kitleleri, yeni yeni toplumsal ve politik güçleri içine alarak gelişip güçlenmiştir.

Bu gelişmeler,

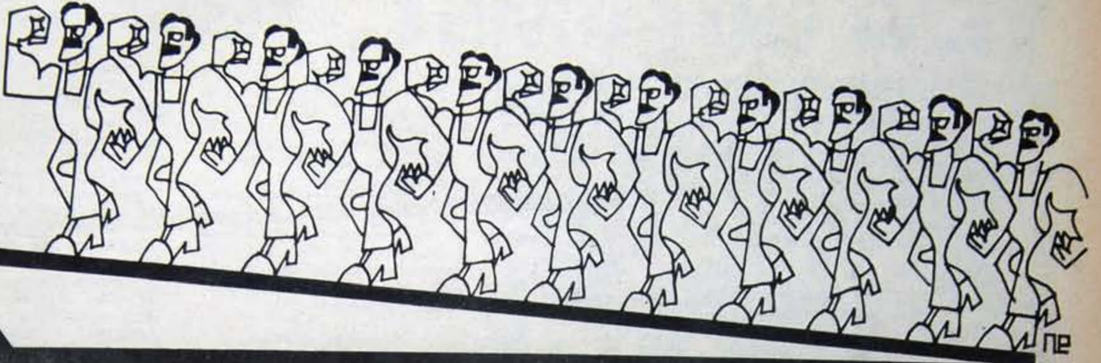
bunalımla içiçe geçen konjonktürel bunalımların sınıf çelişkilerini hızla keskinleştirdiği bir ortamda gerçekleşmiştir. Tekelci büyük burjuvazi, ekonomik bunalımları uzaklaştırmanın tek yolu olarak, bunalımın faturasını işçi ve emekçi kitlelere ödetebilmek için, gitgide daha çok, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin demokratik kazanımlarını ortadan kaldırmaya, onların taleplerini faşist baskı yöntemleriyle ezmeye yönelmiştir. Bugüne kadar gelen politik bunalımın temelindeki olgu budur.

Tekelci büyük sermayenin kumandasındaki faşizme tırmanma politikasının birinci evresi, 12 Mart'tan önceki AP iktidarları dönemidir. 12 Mart dönemi, kendisinden önceki AP iktidarları döneminin bir karşıtı olmamış, sadece faşist bir diktatörlük yaratma girişiminin değişik bir üniforma arkasında sürdürülmesi olmuştur. 1971 öncesi AP iktidarlarının politikası, bir yandan rejimin kitleleri yanıltmaya yönelik burjuva demokratik dış görünüşünü koruyarak baskı ve terör aygıtını güçlendirmeye ve demokratik güçleri sindirmeye; diğer yandan da bu önlemleri haklı gösterebilmek için bir "anarşi" ve "komünizm tehlikesi" korkutmacası yaratmaya dayanıyordu. Bu politika, işçi sınıfını ve demokratik güçleri sindirememiş, gericilik güçleri ile demokrasi güçleri arasındaki karşıtlığı daha da keskinleştirmiştir. AP'nin faşist bir baskı rejimini meşrulaştırma girişimleri, sonuca ulaşmak bir yana, geniş kitlelerin gözünde büyük sermaye iktidarının meşruiyetini ortadan kaldırmaya başlamıştır. 12 Mart, ülkeyi faşistleştirme politikasının, parlamento dışı devlet güçlerinin "milli" ve "sınıflar ve partiler üstü" görünümünün demagojik sis perdesi arkasında ve böylece daha açık ve sistemli bir biçimde sürdürüldüğü bir dönemi başlatmıştır.

Ancak, 12 Mart da gericilik güçlerinin demokrasi güçleri üzerindeki zaferini sağlayamamıştır. 12 Mart dönemi, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesini ve örgütlenmesini bir ölçüde yavaşlatabilmişse de, demokratik hak ve özgürlüklerine sahip çıkma bilincinin kitlelerde daha derin kökler salmasının önüne geçememiştir. 12 Mart, bir sis perdesi olarak kullanılan görünürdeki hedefine, "anarşiyi durdurma" hedefine bir ölçüde ulaşabilmişse de, emekçi kitleler gözünde meşruluğunu kanıtlayamamıştır. Kuşkusuz 12 Mart döneminde egemen sınıflar önemli ekonomik ve politik kazançlar elde etmişlerdir. Fakat işçi sınıfını ve emekçi kitleleri sınıf mücadelesi bilincinden uzun bir dönem için uzaklaştırmayı, onları faşist bir demagojinin etkisi altına almayı, demokrasi saflarında uzlaşmacı eğilimleri egemen kılmayı başaramamışlardır. 1973 genel seçimlerinin yapılması ve bu seçimlerin sayısal sonuçları, 12 Mart'ın gerçek amacına ulaşamadığını ortaya koymuştur. 1973 seçimlerinden sonra, Türkiye'yi faşistleştirme planlarının tekelci büyük sermaye açısından güncelliği kaybolmamıştır. imler alması, ağır ekonomik ve toplumsal sorunlara ivedi çözü

Milliyetçi Cephe'nin oluşturulması ve 1975'te iktidara gelmesi, Türkiye'yi faşistleştirme politikasının yeni bir aşaması olmuştur. Gerici güçler, Milliyetçi Cephe'yi ortaya çıkarabilmek ve iktidar olabilmesi için gerekli politik desteği yaratabilmek için, ülkedeki politik güçler dengesini sonuna kadar germişler, politik saflar arasındaki kutuplaşmayı en keskin noktasına çıkarmışlardır.

Sahibi: Yürüyüş Yayıncılık Ltd.Şti. Adına Nihat SARGIN ● Genel Yayın Yönetmeni: Osman SAKALSIZ ● Yazı İşleri Müdürü: Metin ÇULHAOĞLU ● Teknik Sekreter: Bülent ARTAMLI ● YÖNETİM: Konur Sok. 15/8 Kızılay - ANKARA, Tel: 17 45 81 ● İSTANBUL BÜROSU: Piyerloti Cad. 21/1, Çemberlitaş İSTANBUL, Tel: 26 55 67 ● ABONE KOŞULLARI: Yıllık: 200.TL., 6 aylık: 100.TL. AVRUPA, 6 aylık: 250.TL., Yıllık: 500.TL., AMERİKA: 6 aylık: 325 .TL. Yıllık: 650.TL., AVUSTRALYA-JAPONYA: 6 aylık: 400.TL., Yıllık: 800.TL. ● Posta Çeki: YÜRÜYÜŞ Dergisi 100254 ● İLAN KOŞULLARI: Arka Kapak (renkli): 15.000.TL., Arka Kapak (siyah-beyaz): 12.000.TL., İç sayfalarda sütun santimi: 40.TL., Yayın ilanları % 50 indirimlidir ● BASKI: Daily News Web-Ofset Tesisleri ● Kapak Düzeni: Uğur Okman

Milliyetçi Cephe'nin faşizme tırmanma politikası, 12 Mart öncesi AP iktidarlarının politikasından, 12 Mart dönemi iktidarlarının politikasının bir devamı niteliğinde olmuştur. Milliyetçi Cephe topluluğu, bu kez, faşist baskı ve terörü devlet aygıtının otoritesine sağınarak sürdürmenin 12 Mart döneminde kazandığı varsayılan "meşruiyet"e dayanarak kendisini kabul ettirmeyi denemiştir. Milliyetçi Cephe, üç yıla yaklaşan iktidarı boyunca, yine 12 Mart döneminde meşrulaştırılmaya çalışılan bir silahı, antikomünizmi, kendisine mal ederek faşizme tırmanmayı sürdürmeye çalışmıştır. MHP'nin sokak terörünün, AP ile MHP'nin elele yürüttüğü devlet aygıtını faşistleştirme politikasının, koyu bir milliyetçilik ve antikomünizm perdesi arkasında meşruluk kazanacağı hesaplanmıştır.

Milliyetçi Cephe bu hesaplarında bir takım geçersiz varsayımlardan hareket etmiştir. Milliyetçi Cephe'nin dayandığı varsayımlar, faşizmin iktidara tırmanmasının geleneksel şemasının en basit varsayımlarıdır. Buna göre, milliyetçilik ve antikomünizm ideolojisi arkasına gizlenmiş, bir yandan devlet aygıtına bir yandan da sivil faşist örgütlenmelere dayanan faşist terör politikası, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadele ve örgütlenmesini geriletebilecek; böylece ekonomik bunalımın faturasını emekçi kitlelere ödetebilmek için elverişli koşullar yaratılacak, emperyalizmin ve tekelci büyük burjuvazinin istekleri yerine getirilebilecek, güçlü bir iktidar görünümü altında emperyalizmle pazarlığa oturarak dış ilişkilerdeki sorunların üstesinden gelinebilecektir. Milliyetçi Cephe'nin üç yıla yaklaşan deneyimi, bu varsayımların geçerliliğini ortaya koyamamıştır.

Buna şaşmamak gerekir. Sınıf mücadelesi tarihinin vardığı dersler, faşizmin iktidara tırmanma sürecinin her zaman tek yönlü işlemediğini göstermektedir. Faşist baskı ve terör politikasının, görece kısa ve uzun dönemler için yarattığı, birbiriyle çelişen sonuçları vardır.

Faşist baskı ve terör politikası, görece uzun dönemde, işçi ve emekçi kitlelerin gitgide daha geniş kesimlerinin sınıf mücadelesinden uzaklaştırılması, paniğe ve yılgınlığa sürüklenmesi, faşist demagojinin etkisine hazır hale getirilmesi yönünde etkide bulunur. Faşist diktatörlük için elverişli koşulları yaratan budur. Fakat faşist terör politikası, aynı zamanda, işçi ve emekçi kitlelerin politik bakımdan en aktif kesimlerinin mücadeleciliğinin bilenmesi, kitlelere önderlik edebilen politik güçlerin etkinliğinin artması, demokrasi saflarındaki kararlılık eğilimlerinin sağ uzlaşmacı eğilimlerden daha büyük bir hızla ayrışması yönünde de etkide bulunur. Birinci yöndeki gelişmenin, karşıt yöndeki süreci, güçler dengesinde tersine bir gelişmeye yol açmayacak kadar kısa bir süre içinde yenmesi ve etkisiz hale getirmesi, faşist baskı ve terör politikasının geçerli olabilmesinin başlıca koşuludur. Aksi takdirde, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesini kontrol altına sokabilecek başka yöntemlerin gündeme getirilmesi kaçınılmaz olur.

Milliyetçi Cephe'nin iktidardan uzaklaştırılmasında ağırlıklı rolü oynayan faktör, kuşkusuz tekelci büyük sermayenin insiyatifi olmuştur. Türkiye'de işçi sınıfı ve müttefikleri, Milliyetçi Cephe'nin yerini, bağımsızlık ve demokrasi yönünde köklü toplumsal dönüşümleri başlatabilecek, sosyalizme giden yolları açacak bir iktidarın alınmasını sağlayabilecek örgütlülük ve mücadele düzeyine ulaşabilmiş değillerdir. Fakat bu, Milliyetçi Cephe'nin iktidardan düşürülmesinde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadelesinin rol oynamadığı anlamına kesinlikle gelmemelidir. Tam tersine, Milliyetçi Cephe'nin çözülüp dağılması, işçi sınıfının ve müttefiklerinin, onlara önderlik eden bilimsel sosyalist hareketin ve diğer demokratik güçlerin, Milliyetçi Cephe'nin faşist tertiplerine geçit vermeyen direnişlerinin sonucu olmuştur. Tekelci büyük burjuvazinin, Milliyetçi Cephe'nin yerine yeni bir hükümet almaşığı aramak zorunda kalışında, Milliyetçi Cephe'nin faşizme tırmanma politikasının hedefine ulaşamaması asıl rolü oynamıştır.

Milliyetçi Cephe'nin üç yıllık iktidarı boyunca, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadele ve örgütlenmesinin durdurulamadığı; demokratik taleplere gitgide daha geniş kitleler tarafından sahip çıkıldığı; işçi ve emekçi kitlelerin öncü kesimlerinin mücadeleciliğinin arttığı; bilimsel sosyalist politik hareketin bütün engellemeleri aşarak hızla geliştiği görülmüştür. Milliyetçi Cephe'nin politikası, gerici güçlere kalıcı mevziler kazandırıp demokrasi saflarını geriye itememiş, tersine bu iki karşıt kanat arasındaki kutuplaşmanın daha da keskinleşmesine yol açmıştır. Bir yandan ekonomik bunalım giderek daha dayanılmaz boyutlar almış, diğer yandan faşizme tırmanma politikasının keskinleştirdiği sınıfsal, toplumsal ve politik çelişkiler ekonomik bunalımın etkilerini daha da ağırlaştırmıştır.

5 Haziran seçimleri, toplumdaki saflar arasındaki kutuplaşmanın son derece "hassas bir denge" noktasına ulaştığını göstermiştir. Bu koşullarda tekelci büyük burjuvazi, söz konusu kutuplaşmayı yumuşatacak, ekonomik ve demokratik talepleri için mücadele eden işçi sınıfına ve emekçi kitlelere yüklenmek istenen yeni yükleri haklı gösterebilecek, toplumun temel sınıfsal güçlerinin (hem büyük burjuvazinin hem de işçi ve emekçi kitlelerin) desteğine dayalı bir görünüm arkasında dış ilişkilerdeki bunalımı çözmeye girişebilecek bir hükümet biçimini aramak zorunda kalmıştır.

Tekelci büyük sermayenin aradığı hükümet biçiminin formülü olarak, uzun süredir bir CHP-AP koalisyonundan söz edilmektedir. Bir CHP-AP koalisyonu, toplumun en geniş kesimlerinin çıkarlarının ve taleplerinin temsilcisi gibi görünebilecek, onların politik bakımdan en mücadeleci olan kesimlerini geniş yığınlardan tecrit edebilecek, sınıf mücadelesi bilincinin gelişmesini frenleyebilecektir. CHP-AP koalisyonunu savunanlar, görüşlerini bu hesaplara dayandırmaktadırlar. Ayrıca böyle bir hükümet biçimi, CHP'nin sağa kayışını daha da hızlandıracak, onun işçi sınıfı ve emekçi kitlelerle olan bağlarını daha da zayıflatacak, böylece tekellerin CHP yönetimi üzerindeki kontrollerini sağlamlaştıracaktır.

Ancak 5 Haziran seçimlerinden sonraki gelişmeler, CHP-AP koalisyonunun, özellikle AP'nin mevcut yönetim kadrosunun tutumu yüzünden bugün için olanaksız olduğunu göstermiştir. Seçimlerden sonra yeniden kurulan Milliyetçi Cephe Hükümeti, seçimlerden önce başlayan bunalımı daha da ağırlaştırmıştır. Tekelci sermaye bu koşullarda CHP'nin ağırlığına kurulacak bir hükümet için yeşil ışık yakma yolunu seçmiştir.

Bugünkü hükümete yakışan en iyi sıfat "hassas denge" hükümetidir. Hükümet, gericilik güçleri ile demokrasi güçleri arasındaki kutuplaşmanın hassas dengesi üzerine oturtulmuştur. Bu hükümete yeşil ışık yakanların ona tanıdıkları misyon, derinleşen kutuplaşmayı yumuşatması, politik güçler arasındaki tehlikeli gerginliği gidermesi ve ivedi ekonomik ve toplumsal sorunların çözümü için elverişli koşulları yaratmasıdır. Egemen sınıflar, yeni hükümetin geleceği hakkında, bu misyonunu ne ölçüde gerçekleştirebildiğine bakarak karar vermeyi hesaplamaktadırlar. Bugünkü hükümetin attığı her adım, kendi geleceği ve kendisinden sonra ortaya çıkabilecek gelişmeler hakkında verilen bir karar niteliğini taşıyacaktır.

Büyük sermayenin, yeni hükümete yön verebilmek için elinde tuttuğu en önemli koz, hükümetin üzerine oturtulduğu "hassas denge"dir. Büyük sermaye, bu hassas dengeyi, hükümeti, politik kutuplaşmanın bir yanı olan demokrasi saflarını geriye iten, işçi ve emekçi kitleleri acil taleplerinden vazgeçmeye zorlayan, hatta demokratik hak ve özgürlüklere yeni sınırlamalar getiren bir yöne çevirmek için kullanmayı hesaplamaktadır. Böyle bir politikanın, faşist güçler tarafından yeni saldırılar için güç toplamak, faşist tertiplere meşruluk kazandırmak için kullanılması olasılığı karşısında da hazırlıksız değildir. Tam tersine, demokrasi saflarının geriye itilmesinin ve geniş yığınların umut kırıklığına uğratılmasının, faşizm tertipleri için yaratabileceği elverişli ortamdan zamanı gelirse yararlanmak, bugünkü hükümete yeşil ışık yakanların planları arasındadır.

İşçi sınıfı ve emekçi kitleler, tüm tutarlı demokratik güçler, emperyalizmin ve büyük sermayenin, bugünkü hükümet eliyle demokrasi saflarını dağıtmak, emekçi halkı ekonomik ve demokratik taleplerinden fedakarlığa zorlamak, bunalımın yükünü çalışan yığınların sırtına yüklemek yönündeki girişimlerine karşı son derece uyanık olacaklardır. Söke söke elde edilmiş olan demokratik kazanımlardan ödün vererek, emekçi kitlelerin sınıf mücadelesinden caydırılmak istenmesine göz yumarak, faşist tehlikenin bir adım bile uzaklaştırılabilmesi mümkün değildir. Faşizm ve faşizm tehlikesi, ancak, faşizmin destekçisi güçlerle her türlü uzlaşmayı reddederek emekçi halkın demokratik mevzilerini sürekli olarak güçlendirerek, demokrasi saflarının geniş ve ilkeler üzerindeki birliğini kurup sağlamlaştırarak geriletilebilir. Böylesi bir mücadele, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, tutarlı bağımsızlık ve demokrasi safları ile uzlaşmacılık arasında hiçbir bulanıklığa hoşgörü göstermeksizin, uzlaşmacılığı saf dışı bırakmaktan çekinmeksizin sürdürülecektir.

YENİ HÜKÜMET, YENİ CHP

CHP: Hükümetle birlikte yeni manevralar

Geçtiğimiz yılın son günü 218 oya karşı 228 güvensizlik oyu ile düşürülen 2. MC hükümetinin yerine CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in başkanlığında CHP-CGP-DP ve bağımsızlardan oluşan hükümet kuruldu ve göreve başladı.

Geçtiğimiz haftanın Perşembe günü öğleyin Cumhurbaşkanına çıkan Ecevit, Korutürk'ün onayını aldıktan sonra bakanlar kurulu listesini açıkladı.

Bakanlar kurulunda 21 CHP'li, 2 CGP'li, 1 DP'li ve 10 bağımsız bakan bulunuyor. Başbakan Ecevit bu arada yeni devlet bakanlıklarıyla birlikte "İşletmeler" ve 'Yerel Yönetimler" bakanlığı adında yeni bakanlıkların kurulduğunu da açıkladı.

MÜPTEZEL GÖRÜNTÜLER

Yeni Bakanlar Kurulu listesini onaylayan Cumhurbaşkanı Korutürk'ün tezkeresi Perşembe günü Millet Meclisi Genel Kurulunda okunurken ilginç ve burjuva partileri adına bir o kadar da hazin sahneler yaşandı.

Birleşime Başkanlık eden Memduh Ekşi, Cumhurbaşkanlığı tezkeresini okutacağını bildirdi. Divan kâtiplerinden biri Bakanlar Kurulu listesini okumaya başladı:

- Başbakan Bülent Ecevit.

CHP sıralarından alkışlar yükseldi.

Sıra, AP'den ayrılarak bağımsız grup oluşturan ve yeni hükümette görev alan isimlere gelmişti, divan katibi okuyordu:

- Devlet Bakanı Mustafa Kılıç
- Yuuuuuuh.
- Devlet Bakanı Enver Akova.
- Satıldıııııı...

Aynı sahneler bağımsız bakanların adları okundukça tekrarlandı. Millet Meclisi genel kurulunda bugüne kadar bir çok bakanlar kurulu listesi okunmuştu ama böylesi bir sahneye rastlanmamıştı.

Burjuva Partileri, temelde "savunucusu, koruyucusu ve kollayıcısı" oldukları emperyalizmin ağındaki Türkiye Kapitalizminin siyasal dekorunu böylesine "veciz" ifadelerle renklendiriyorlardı.

- Satıldıııııı... Yuuuuhhhh...

Sanayicilerin, bankerlerin, büyük tüccarların, toprak ağalarının, yani egemen güçlerin ekonomik iktidarını, siyasal motiflerle süsleyen temsilcileri, adeta, kaynaklandıkları toplumsal yapının nüfus kağıdını okuyorlardı.

Geçtiğimiz Perşembe günü böylesine "derin" bir anlamı vurgulayan seslerin sahipleri, 1 Nisan 1975 günü 1. MC hükümeti üyelerinin adları okunurken aynı sıralardan "Yaşşşşşaaaaa" diye bağırıyorlardı...

FERYADI FİGAN

Ne olmuştu?

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, 11 bağımsıza, sağlık durumu dolayısıyle bakanlık görevi istemeyen Oğuz Atalay'ın dışında 10 bakanlık vermişti. Mecliste 2 sandalye sahibi CGP'liler ile, Mecliste tek sandalye sahibi DP'li Faruk Sükan'a bakanlık vermişti. Sorun buydu...

ÖZBAY'IN "HİZMET"LERİNDEN YARARLANILACAK MI?

Düşük MC giderayak "mutemet" adamlarını önemli gördüğü görevlere atamayı sürdürdü. Bu atamalardan en sonuncusu 12 Mart döneminin tescilli "muhbir"lerinden Ş.Can Özbay.

Özbay'ın, 12 Mart döneminde Hukuk Fakültesi öğrencisiyken, hocası Uğur Alacakaptan'
var, Özbay'ın o zaman ki esas işinin öğrencilik olmayıp, özel istihbarat örgütü" görevlisi olduğu. Daha sonra 1. MC döneminde Devlet İstatistik Enstitü'sünde bir işe yerleşmesiyle Can Özbay'ın politik "rengi"de açığa çıkmış oluyordu.

MC, bu "değerli" elemanın hizmetlerinden fazlaca hoşnut olmalı. Hoşnutluğunu, giderayak, kendisini Stockholme'deki Çalışma Müşavirliğine sözleşmeli uzman olarak 11 bin TL. aylıkla tayin ederek gösterdi. Özbay'ın yeni görevinde de yararlı hizmetlerini sunmaya devam edeceğinde hiç kuşku yok.

Can Özbay'ın tayini başka bir gerçeği daha gösteriyor. MC hükümetinde Çalışma Bakanlığı MSP'ye bağlı bir bakanlıktı. MSP'nin Çalışma Bakanlığının yurtiçi ve yurtdışı kadrolarını kendi elemanlarıyla doldurduğu bilinmekteydi. Her parti, elindeki Bakanlıklara yalnızca kendi yanlılarını dolduruyor deniyordu. Ancak son tayin "yararlı", "özel" hizmetler gösterenlerin taltif edilmelerinde MC partilerinin öyle hiçte uyumsuz olmadıklarını gösteriyor.

Şimdi merak edilen, yeni hükümetin Can Özbay'ın tayinini mi durduracağı, yoksa, yeni kabinede görev almayan Uğur Alacakaptan'ın CHP görevlisi olarak çok sık çıktığı dış gezilerinde Özbay'ın "uzmanlık" hizmetlerinden yararlanmayı mı tercih edeceği.

AP sıralarını böylesine çılgınlık ve şirret histerisine sürükleyen etken neydi? Bunun bütün izlerini AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in düşeceğine yakın ve düştükten sonraki tepkilerinde bulmak mümkündür. Yeni hükümetin kurulmasından bir gün önceki grup toplantısında Demirel kendi deyimiyle "feryad" ediyordu:

- Bu neticenin hasıl olmasında Adalet Partisine mensup 10 milletvekilinin Adalet Partisinden ayrılarak Halk Partisi ile birlikte hükümet aleyhinde oy kullanmış olmaları yegane amildir...

KAFADAKİ SORUN

Demirel'in kafasına takılan rakkam "10" du... On'ların tekrar geri dönmeleri için bir karada gemi yüzdürmediği kalmıştı ama sonuç niçin sıfır olmuştu?. Çözemediği, anlam veremediği, içinden çıkamadığı düğüm buydu. Kafasında oluşan kaosu, bir takım "ahlaki" kavramlara sığınarak dağıtmağa çalışıyordu. Ve bunun için de, siyasal yelpazede burnuna kadar dayanan CHP'nin genel başkanına şiddetle çatıyordu; şöyle haykırıyordu:

- Türk siyasi tarihinin en büyük entrikası...

Demirel'in konuşması sıradan düzeylerin de altında küfürler armonisiydi.

Grup toplantısından sonra, Demirel in konuşma dozu hakkında görüşünü soranlara AP grup yöneticilerinden Ankara Milletvekili ve Türk-İş'e bağlı Sağlık-İş Genel Başkanı Mustafa Başoğlu şu yanıtı veriyordu:

- Az bile...

Demirel'in olağan sınırları aşan şiddeti, biraz da kendi siyasal geleceği yönünde artan karanlık bulutlardan boşalıyordu. Bugüne kadar Demirel bu gibi organizasyonlardaki becerisini "deha" görüntülerine vardırmıştı. Aynı Demirel, siyasal yaşama kendi ölçülerince gelirdiği yöntemlerle konturplyede kalıyordu.

İNCE HESAP

Nasıl yapmıştı hesabını Ecevit?

CHP'nin Meclis Başkanı Cahit Karakaş dışında Millet Meclisinde 213 sandalyesi vardı. 226'ya varmağa 13 sandalye gerekiyordu. İşte Ecevit o kritik 13'e bakanlık sandalyesi verip aritmetik dayanağını sağlama almayı amaçlamıştı. 10 bağımsız artı 2 CGP'li artı 1 DP'li. Toplam: 13'tü... Geriye iki eski CHP'li bağımsız ile bakanlık istemeyen eski AP'li bir bağımsız kalıyordu. Onlar da 226'yı 229'a yükseltmekte serbesttiler...

Ecevit deneyleriyle "kumar borcu olmayan adam" aramak yerine "vicdan sahibi, değerli siyaset adamı" aramanın daha yerinde olacağını öğrenmişti! Aradığını da bulmuştu!..

Burjuva gündelik politikasında sergilenen yöntemler ve dayanılan değerler konusunda Süleyman Demirel'in tepkisinin anlaşılabilir tek yanı, kendi siyasal geleceğinin ne yön alacağı hususundaki belirsizliklerdir. Aynı zamanda AP'nin de ufkunun bir ölçüde ilgilendiren o gelecek neler getirecektir? Bu sorunun yanıtını bugünden vermek kolay değildir. Bu biraz da, CHP'nin AP'lileşme yönünde atacağı adımlarla ilgilidir.

İLGİNÇ AÇIKLAMALAR

2. MC'nin düşmesi ve yeni hükümetin oluşturulması CHP'nin bir anlamda siyasal yelpazede biraz daha sağa kayması ve AP'den renk ve dekenler benimsemesiyle ilgilidir. Bu konuda ilginç itiraflar da yapılmıştır. Bağımsız bakanlar, basına yaptıkları açıklamalarda bu konuda ilginç noktalar vurgulamışlardır. Yeni Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay Mataracı, "Ecevit'in gerçek siyasal kişiliğini yeni tanıdığını" ifade etmekten kaçınmamıştır. Adı "Kent' ve "Malboro' sigaralarıyla birlikte geçen armatörlerden Kalkavan'ların akrabası olan bu zata göre, "Ecevit, Demirel'den daha ciddi bir komünizm düşmanı"dır...

MHP eğilimli olarak bilinen bağımsızlardan Oğuz Atalay ise Milliyet'in "durum"cusuna şunları söylemiştir:

"- Türkiye komünist yapılacakmış. CHP ile komünizm gelirmiş gibi sözlerin Türkiye'de çok yanlış aksettirildiği, bir oyun olduğu kanaatine vardım. Ecevit' in bazı konularda benden daha sağda olduğunu gördüm. Mesela ben hükümet programında sigortaların devletleştirilmesini istedim. Yüzüme tuhaf tuhaf baktı, kendileri de espri yaptılar, (Herbalde siz, benden daha soldasınız) dediler..."

PARTİ İÇİ HESAPLA

Oğuz Atalay'ın "sağında" kalan CHP Genel Başkanının, Başbakanlık koltuğuna adınını atarken partisinin yönetiminde yeni düzenlemeler girişmesi de, en az hükümet kurulması kadar ilginçti.

Parti içinde öteden ber tasarladığı ve belli bir zaman uygunluğuna oturtmak istediği operasyonu Ecevit, gecikmeden yaptı.

CHP üst yönetimindeki yeni operasyon salt bir kadro yenilemek düşüncesine dayanmıyordu. Yeni hükümetin kuruluşuyla birlikte CHP'nin sağa biraz daha kaydığı olgusunu, parti içindeki yeni düzenlemelerle görüntüsel çarpıklığa uğratması gerekiyordu. Eyüboğlu-Topuz ikilisini yönetimden uzaklaştırmak için geçtiğimiz haftadan daha uygun bir tarihin bulunamayacağı Ecevit tarafından çok önceden kararlaştırılmıştı. Gelişmeler ve o gelişmelerin iç desenleri değişik yönlerden bir hayli ilginçti.

Ecevit işe şöyle başlamıştı: Hükümeti kurma görevi aldıktan sonra hükümetin CHP dışında kalan çatısını oluşturmak gerekiyordu. Bunun için de CGP Genel Başkanı
Başkanı Ferruh Bozbeyli ve bağımsızlarla kısa görüşmeler yapmış ve işi tamamlamıştı.

Bundan sonra kısa turlu bir ziyaret yörüngesi izledi. Demirel, Türkeş bir çırpıda aradan çıktı. Erbakan adeti veçhile biraz zaman aldı. Ama o iş de bitti... Ecevit Oran'daki evine çekildi. Sıra hem hükümetin CHP kanadına, daha önemlisi partinin genel yönetimine gelmişti.

BAKANLIK OLTASI

Genel Yönetim kurulundan yeni hükümete beş kişi alacaktı. Bunlar başta Genel Sekreter Orhan Eyüboğlu, Genel Sekreter Yardımcısı Ali Topuz, Genel Sekreter Yardımcısı Hasan Esat Işık ile üyelerden Turan Güneş ve Bahir Ersoy'du. Bu isimler arasında Turan Güneş problem çıkarabilirdi, o zaman Güneş'i bırakır Yüksel Çakmur'u alırdı.

Nitekim ilk önce Eyüboğlu ve Topuz'a bakanlık önerilerinde bulundu. Eyüboğlu ve Topuz için bu bir sürpriz değildi ama son derece çekici bir gelişmeydi. Bir yandan önemli bakanlıklara getirilecekler, bir yandan da parti yönetimini ellerinde bulunduracaklardı. Böylece parti içinde yıkılmaları giderek olanaksız duruma gelecekti. Eyüboğlu ve Topuz ile birlikte diğerleri bakanlık görevlerini kabul ettiler. Oysa sürprizler bundan sonra başlıyordu...

İLLA BAKAN OLACAKSIN

Bir gün önce bakanlık için "evet" diyenlere genel başkan bir gün sonra şu ilkeyi anlattı:

- İlke olarak hükümette yer alan arkadaşlarımdan genel yönetimdeki görevlerinden istifa etmelerini istiyorum.

Bunun ne anlama geldiğini kavramakta güçlük çekmedi Eyüboğlu. Genel Sekreterlik koltuğu altından çekilmek isteniyordu. Buna karşın, bir hamle yapmayı ihmal etmedi:

- Peki öyleyse beyfendi, ben partideki görevimde kalayım.

O zaman Ecevit, Eyüboğlu ve Topuz için hükmü okumakta gecikmedi:

- Ben sizleri hükümette yanımda görmek istiyorum...

Eyüboğlu-Topuz kliği, en güçlü olduklarını sandıkları bir noktada iskemlenin altlarından kaydığını ve boşlukta kaldıklarını anladılar...

Turan Güneş değiş- ...maliyetin... daha sonra öğrencek...

Ecevit ne yapmak istiyordu?

Bu sorunun yanıtı son derece basitti: CHP yönetimi üzerinde son yıllarda biriken karanlığı Eyüboğlu-Topuz ikilisinin sırtına vurup, düze çıkmayı deniyordu. Hükümetin kurulmasından önce yapsa çok erken olurdu. Yarın da, çok geç olabilirdi. Tam sırası, operasyon içinde operasyon yapmaktı...

Diğerlerine gelince.

Hasan Esat Işık, öteden beri Genel Sekreter Yardımcılığını terketmişti. Milli Savunma Bakanıydı. Bahir Ersoy hiç sorun değildi.

Geriye kalıyordu Turan Güneş. Ecevit onun için de bir oldu-bitti düşünüyordu. Güneş'in gönlündeki Dışişleri Bakanlığına Gündüz Ökçün çoktan yerleşmişti. Güneş, Adalet Bakanı yapılacaktı. Ve doğrusu bu ya, kendisine de sormayacaktı. Aynı oldu-bitti'yi parti içinde muhalefet kanadı liderliğini oynayan Deniz Baykal için de uygulayacaktı. Hem de nasıl? Ticaret Bakanlığını ikiye bölecek. İç Ticaret Bakanlığına Mehmet Can Dış Ticaret Bakanlığına da Deniz Baykal getirilecekti. Baykal Dış Ticaret Bakanlığında kurumaya terkedilecekti. Dış Ticaret Bakanlığı Koç'a Sabancı'ya kota, kontenjan hazırlayacağına göre, Baykal bu işe memur edilecekti. Edilecekti ki, bir gün kalkıp "sol"dan dem vuramasın...

LİSTE DEĞİŞİYOR

Nitekim ilse bu yaklaşımla hazırlandı. Geçtiğimiz haftanın Perşembe sabahı saat 10'da Cumhurbaşkanlığına çıkan CHP Genel Başkanı ihtiyatı da elinden bırakmadı. Cumhurbaşkanı ya yeni kurulan bakanlıklara itiraz ederse?... Köşkte daha başka bir şey oldu. Cumhurbaşkanı Ticaret Bakanlığının ikeye bölünmesine itiraz etmekle kalmıyor, o sabah gazetelerde okuduğu haberleri de Ecevit'ten soruyordu. Bazı CHP'li bakanların, hükümette görev almak istemediklerine ilişki haberler geliyordu. Turan Güneş ve Deniz Baykal'dı bunlar...

Korutürk'ün bu uyarısı üzerine Ecevit, "Bakanlık görevi verirken görüşmek olanağı bulamadığı" arkadaşlarıyla görüştükten sonra saat 12'de tekrar çıkacaktı köşke. Ecevit bundan sonra Millet Meclisindeki çalışma odasına geldi Güneş ve Baykal ile görüştü. Güneş kesinlikle Genel Yönetim Kurul üyeliğini bırakmak istemiyordu. Baykal da "olursa Enerji Tabii Kaynaklar bakanlığı olsun" diyordu...

Ecevit bunun üzerine listeside ufak bir değişiklik yaptı. Adalet Bakanlığına Mehmet Can'ı getirmiş,Baykal'a istediğini vermiş, Genel Yönetim Kurulu üyesi Yüksel Çakmur'u da Gençlik ve Spor Bakanı yapmıştı...

Hükümet sorunu bitmişti. Ama bu ada gelişecek parti içindeki sorunlar lı.

NEREYE KAYDI?

Genel Sekreterlik, iki Genel Sekreter ıdunculığı ve iki adet de Genel Yöne- Kurulu üyeliği boşalmıştı. Buralara ...er gelecekti? Ecevit'in görmek iste-ği Genel Sekreter Mustafa Üstündağ . Üstündağ bu yılın sonuna doğru ya-acak CHP kurultayına kadar bu işi ɔacak en uygun isimdi. Üstündağ'ın li Eğitim Bakanlığına, bağımsızlar raz fazla solcu" diye itiraz etmişler- Ecevit kadar Üstündağ'ı da tanımılardı bağımsızlar. Ama Üstündağ ko-undaki bu imaj Ecevit için bir hayli aylık sağlıyordu. Bilmeyenlerce "bi- fazla solcu" olarak tanınan Mustafa ındağ'ı genel sekreterliğe getirerek, ɔoğlu'dan "daha solcu" bir yönetim ıntüsü önemliydi. İlerici kamuoyu ve ' örgütü, yarın-öbürgün hükümet gramını görür, hükümet icraatlarına ar da, "CHP sağa kaydı" derse, bu- bir "zorunluluk" olduğu anlatılabil-i, "ama' diye eklenerek şunlar söy-ebilmeliydi:

- Ama CHP yönetimi öncekine oranla daha sola kaydı...

BİR RENKSİZ "SOLCU"

Biraz tutarlı demokrat herhangi bir CHP'linin bile "dışı seni, içi beni yakar" örneği "sol' cülüğunu bildiği Üstündağ, adı ve sanı üzerindeki ikili-üçlü-dörtlü özellikleriyle tam Genel Sekreterlik makamını dolduracak yapıda bir isimdi. Bugüne kadar işbirliği yapmadığı klik yoktu ve dahası her kliği pencereden atlayarak terketmişti. Bir önceki kurultayda hem beyaz hem kırmızı pusulalara adını yazdırmış, ne beyaz ne de kırmızı olmamayı becermişti. Bir zamanlar Kamil Kırıkoğlu'nun Genel Sekreter yardımcılığını yapmış, Deniz Baykal'larla ortak iş, tutmuş ama sonuçta "Üstündağ"olarak kalmanınüstesinden gelmişti. Partisinin içinde "sağcı" bağımsızlar dahil kamuoyunda "solcu" diye isim yapmıştı.

Böylesine bir Genel Sekreteri Ecevit gökte ararken yerde buluyordu...

DİĞER KOMBİNEZONLAR

Genel Sekreter Yardımcılıkları sorununa gelince. Ecevit, kurultaya kadar burayı bir denge alanı halinde tutmayı hedefliyordu. Deniz Baykal'ın arkadaşı Erol Çevikçe olabilirdi.

Yeni oluşan bir grubun önde gelen isimlerinden Tarhan Erdem olabilirdi. Eyüboğlu'na yakınlığıyla bilinen Erol Tuncer, üçüncü genel sekreter yardımcısı olabilirdi. Geriye seçimlerde milletvekilliğini kaybeden ve son operasyonla birlikte genel sekreter yardımcılığından istifa ettiği bildirilen İsmail Hakkı Birler'den boşalan yere de. Süleyman Genç'e yakınlığıyla bilinen İzmir Milletvekili Kaya Bengisi getirilebilirdi...

Böylece CHP içindeki mevcut "fikri" çıkıntılara yönetimde demokratik bir temsil hakkı verilebilirdi. dört genel sekreter yardımcılığının "kardeşçe" paylaşılmasıyla... Geriye iki boş genel yönetim kurulu üyeliği kalıyordu ki, Süleyman Genç ekibi adına, kendilerinden iki kişinin sözünü almıştı...

MHP mi yumuşuyor
CHP mi körleşiyor?

DOÇ. AHMET TANER KIŞLALI

MHP büyüdükçe yumuşuyor

CHP İzmir Milletvekili, SBF eski siyaset sosyolojisi öğretim üyesi, Doç. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, Yankı'nın MHP ile ilgili sorularını ... yapılandırdı

YANKI — MHP'nin 1977 ... ve aralık seçimlerinde nasıl açıklıyorsunuz

açık üstünlüğüne ... mamaktadır.

MHP'NIN OYLARI

Son iki seçimde MHP'nin oyları üzerinde yoğun yorumlar yapılmıştır. Önemli sosyal gelişmelerin, oyları nasıl değiştireceği bilinemez. Ancak bugünkü Türkiye yapısında, MHP demokratik ve tutarlı kaldığı, bu yöndeki oyları bugün olduğu gibi, kendisin...

Bugün Türkiye'de bir noktanın çok açık bir biçimde kavranması gerekiyor. Faşizme karşı mücadele ve bu mücadelede tutarlılık demek, faşist hareketin bol bol reklamını yapmak demek değil. Oysa son zamanlarda bir moda çıktı. Gerçekleri tahrif ederek "MHP'nin her seçimden ne kadar karlı çıktığını, ne kadar ilerlediğini" söylemek, ilericilik sayılıyor. Faşizme karşı ve demokrat olmanın bir gereği sayılıyor. Sermayenin basın organlarının yanısıra CHP'li parlamenterlerin de bu modaya kapıldıkları, daha da ötesi MHP'nin "büyümesinden" çok önemli politik sonuçlar çıkardıkları görülüyor.

CHP milletvekillerinden Tarhan Erdem, yerel seçimlerden sonra, sonuçları değerlendiren bir araştırma yaptı. Araştırma Milliyet Gazetesinde yayınlandı. Araştırmanın MHP'ye ilişkin bölümünde aynen şunlar söyleniyor:

"Ancak bugünkü Türkiye yapısında, MHP demokratik ve tutarlı kaldığı, bu yöndeki oyları bugün olduğu gibi, kendisinde toplayabildiği sürece oylarını yüzde 8'e kadar çıkarması beklenmelidir."

Böylece faşizme karşı mücadelenin CHP'ce bir yorumu ortaya çıkıyor: MHP büyüyor. Daha da büyüyebilir. Ama bunun için "demokratik" kalması gerekiyor. Kalırsa büyür, büyürse bu kendi çıkarına olur. O halde "demokratik kalmak" MHP'nin kendi çıkarınadır.

CHP'nin üstün kurmayları, faşizme karşı mücadelenin yolunu da böylece bulmuş oluyorlar. MHP'yi ikna ederek "demokratik kalmasını" sağlayacaklar. MHP demokratik kaldıkça büyüyecek, büyüdükçe demokratik kalacak, böylece de Türkiye faşizm tehlikesinden kurtulmuş olacak.

Bu çok özgün değerlendirme yalnızca Tarhan Erdem'e özgü değil. Yankı Dergisi Türkeş'i yılın adamı seçerek reklamcılığa kendi ölçüleri içinde katkıda bulundu. Derginin iç sayfalarında başka katkılar da yer alıyor. CHP İzmir milletvekili Ahmet Taner Kışlalı "MHP büyüdükçe yumuşuyor" diyor. Kışlalı'nın görüşlerinin bir bölümü şöyle:

"Şiddet umutsuzluktan doğar. Oysa şimdi MHP, barışçı yöntemlerle de etkin olabileceği bir düzeye ulaşmıştır. Yitirecek birşeyi olmayanlar korkmazlar. Oysa demokratik rejim sona ererse MHP'nin de artık yitireceği çok şey vardır. Daha da önemlisi MHP için giderek AP'nin yerini alma olasılığı belirmiştir. Türkeş ve arkadaşlarının AP'nin tabanını kendilerine çektikleri ölçüde şiddete karşı çıkmaları ve "liberal sağ" bir ideolojiye kaymaları olanaklıdır."

Böylece MHP'nin klasik taktiklerinin, faşizme karşı körlüğe tarihsel ve sınıfsal olarak en başta abone olanların üzerinde etkili olduğu görülüyor. Belki de böylesi tahlillerin sonucunda yeni bir taktik daha ortaya çıkar: Faşizme karşı olanların, oylarını MHP'ye vermeleri. Öyle ya, MHP'nin oyları ne kadar artarsa parti o kadar büyüyecek. Ne kadar büyürse o kadar yumuşayacak. Ne kadar yumuşarsa, şiddet, tırmanma ve faşizm tehlikesi de o kadar azalacak.

GELECEĞİN AYNASI

Bu arada CHP çevrelerinde sıkça sorulan bir soru vardı: Acaba Altan Öymen ile Hayrettin Uysal'a niçin bakanlık verilmemişti?

Göründüğü kadarıyla Ecevit, Öymen ve Uysal'a, bir süre Meclis Grup başkanvekilliği görevlerinde tutmak, bakanlığın olası yıprantılarından korumak istemişti. Çünkü Öymen ve Uysal'ı yakın bir gelecekte çok daha önemli görevler bekliyordu. Öymen ve Uysal'ı bekleyen görevler Kurultayda belirginleşecekti...

Hükümet sorunuyla birlikte CHP yönetimindeki yeni düzenlemelerin çerçeve ve hedefleri özetle buydu...

CHP, hükümet elbisesiyle daha da açığa çıkacak sağa çekilişini, bugüne kadar kendi içinde ipliği pazara çıkan "sağ" görünüşle yer değiştirtecek, bu kez kendi içinde "sol' görünme taktiğine ağırlık verecektir. Kitlelerin olası "umut' kırıklığı, içteki sol illüzyonla tamir edilmeye çalışılacaktır. Ve o zaman da piyasaya şu neşriyat sürülecektir:

- Tek başımıza iktidara gelsek...

Yarının bugünden belli olan en açık yanı budur.

TAKSİTLİ TEKELLEŞME

Uzun süren bir hazırlık sonuçlandırıldı. 1970 yılında Merkez Bankası'ndan hazırlaması istenilen bir tebliğ, sonunda 4 Ocak 1978 günü Resmi Gazete'nin 16159 sayılı nüshasının 40-43. sayfalarında yayınlanarak yürürlüğe girdi. Topu topu dört sayfa tutan ve iki sayfası da çizelgelerden oluşan tebliğ, taksitli satışlar hakkında.

Bundan sonra, dayanıklı tüketim mallarının satışında uygulanmakta bulunun taksit yöntemi, Merkez Bankasının denetiminde yürütülecek. Taksitli satışlar, fiyatları bir defata, toptan ödenemiyecek kadar yüksek olan dayanıklı tüketim mallarının satışlarını desteklemek amacını güdüyor. Dayanıklı tüketim malları arasında ise, bugün üretimleri büyük çapta montaj yoluyla yürütülen ürünler var. Yani, temelde madeni eşya sanayicilerinin ürünleri.

TAKSİTLİ SATIŞLAR KISITLANIYOR MU?

Yasal bir düzenleme, bir biçimde madeni eşya sanayicilerinin ürünlerini ilgilendiriyorsa, getirilen düzenlemenin bu grubun çıkarlarını hangi yoldan gözettiğini araştırmak gerekir. Bunun için, önce, kısaca getirilen düzenlemeye göz atmak gerekiyor. Taksitli satışlar tebliği, en fazla depozitoyu yüzde 20 ile, en uzun vadeyi 2 yıl ile ve en yüksek faiz oranını yüzde 20 ile sınırlıyor. Bu durum, bugünkü uygulama gözönüne getirildiğinde bir hayli kısıtlayıcı. Yani, tüketiciyi dayanıklı mal almaya sevketmekten çok, düşünmeye zorlayıcı.

Bazı büyük gazeteler tarafından yürütülmekte olan taksitli otomobil satışlarında bekleme süresi 2 yılı çok aşıyor. Bazılarında 5 yıla kadar bile varıyor. Gene, bazı mağazaların diğer dayanıklı tüketim malları satışlarında uyguladıkları faiz oranı yeni düzenlemeyle getirilenin çok üstünde; bazı durumlarda birkaç katına ulaşıyor. Çoğu kez ise, büyük gazetelerin girişimlerinde görüldüğü gibi depozito yüzde 33'e kadar ulaşıyor. Dolayısıyle, bundan sonra taksitli alış-veriş yapmak daha az özendirici yapılmış oluyor.

Burada, ilk bakışta, alınan önlemlerin bir yandan tüketimi kısıcı, diğer yandan ise dayanıklı tüketim malı gene de satın alacak olan tüketiciyi koruyucu bir görünüm ortaya çıkıyor. Tebliği, yalnızca kendi başına alıp, ne amaç güttüğünü görmeye çalışmak bu bakımdan yanıltıcı sonuçlar veriyor. Türkiye burjuvazisi neden tüketimin, hele montaja dayalı dayanıklı tüketim mallarının satışlarının kısılmasını istesin? Bu birşey değil; neden tüketiciyi korumak istesin? Dolayısıyle, tebliği bu kadarıyla ele almak yeterli değil. Asıl yönelmek istediği sonucu, yukarda kısaca değinilen, tebliğin tarihçesine bakarak görmek olanağı var.

BİR TEBLİĞİN GEÇMİŞİ

Taksitli satış piyasasını düzenlemek için Merkez Bankası'na görev daha 1970 yılında verilmiş. Dört sayfalık ve iki üç temel kabule dayanan bir tebliğ bir gecede hazırlanabilir. Büyük araştırmalar gerektirmiyor. Zaten, tebliğ okunduğunda da böyle bir araştırma yapılmadığı ortaya çıkıyor. Yapılan, belirli malları sıralamaktan ve karşılarına belirli yüzdeleri ve ay olarak vadeleri koymaktan başka birşey değil. 1970'ten beri gelip geçmiş bir dizi hükümet sırasında da bu konu üzerinde özenle çalışılmış. Özen, yapılan çalışmanın kapsamındankaynaklanmıyor. Belli zamanın geçmesini beklemek kaygısından.

Belli zamanın geçmesi ise, büyük burjuvazi için gerekli. Merkez Bankası 'hazırlığını' tamamlarken büyük burjuvazi de belli bir hazırlıktan geçti. Son yıllarda, Türkiye tekelci burjuvazisinin gelişmesi nicel olarak olduğu kadar nitel olarak da bir aşamadan geçti. Bunlardan biri de sanayi sermayesiyle ticaret sermayesinin bütünleşmesi oldu. Daha başka bir deyişle, büyük sanayiciler hem kendi dağıtım şebekelerini kurdular hem de mevcut dağıtım kuruluşlarını ele geçirdiler.

Bugün artık, her büyük sanayi kuruluşunun bir de dağıtım şirketi var. Hem de toptancısından perakendecisine kadar. Belli büyük mağazalar da pazarladıkları malların belirli bir bölümünü kendileri üretiyorlar. Ticaret sektörüne giren kârları sanayinin kârlarından ayırmak düşünülemez. Büyük burjuvazi, bu hazırlığı son MC'nin son demlerinde tamamladı. Hazırlığın tamamlanmış olduğu kamuoyuna geçtiğimiz yılın Eylül'ünde duyuruldu. 2. MC, 9 Eylül 1977 günü 7/13931 sayılı bir karar ile 'Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki' 24. kararı aldı.

Daha önceden Merkez Bankası'na tebliğin hazırlanması konusunda görev verilmişti. 24 sayılı karar ile tebliğin yayınlanmasını ve taksitli satışların Merkez Bankası'nca denetlenmesine başlanması istendi. Merkez Bankası da tebliği, yazının başında belirtildiği gibi bu yılın başında yayınladı. Tebliğ, belli oranları ve süreleri sınırlandırmanın ötesinde, taksitle satış yapan mağazaların uymaları gereken bir dizi de kırtasiye yöntemleri getirdi. Bütün bu gelişmelerden küçük tüccar rahatsız olacaktır. Burası açık. Denilebilir ki, yeni düzenleme tüm dağıtım şirketlerini de olumsuz yönde etkileyecektir. Bağımsız dağıtım şirketlerini olumsuz etkileyeceği konusunda bir tereddüt olmasa gerekir. Zaten, istenilen de bu.

TAKSİTLİ SATIŞLAR TEBLİĞİ EN YÜKSEK FAİZ ORANINI YÜZDE 20 OLARAK SINIRLARKEN, İSTER İSTEMEZ UCUZ KREDİ KAYNAKLARININ YARATILMASINI DAYATIYOR.

STOKLARIN VE RAKİPLERİN TÜKENMESİ

Öte yandan, kendi dağıtım şebekelerini kurmuş bulunan büyük montaj sanayicilerinin ise ellerinde birikmiş bulunan stoklarını tüketinceye kadar zaten bir sorunları yok. Madeni eşya sanayicileri, ellerindeki stokları tüketebilmek için ne yapacaklarını bilemiyorlar. Çoğu üretim kısıtlamasına gitti. Renault bunlardan yalnız biri. Bazıları lokavt uyguluyorlar. Diğer birçoğu başka olanaklardan yararlanıyorlar. Hesap edilir ki, birikmiş stokların tüketilmesi daha bir zaman alır; hiç değilse bu yılın ortalarını bulur. Hangisinin elinde ne kadar stok bulunduğunu kesin olarak söylemek olanağı yok. Bu yönü. ayrıntı.

Yalnız, hesabın, mevcut stokların dayandırıldığı ve tebliğin, yayınlandığı günün seçilişi, yeni düzenlemenin ömrü konusunda bir fikir verebilir. Büyük burjuvazi, bir yandan elindeki stokları dağıtım şirketleri aracılığıyla, yeni düzenleme çerçevesinde yavaş da olsa tüketirken, aynı zamanda bağımsız dağıtıcıları da tüketecek. Yeni tebliğin yürürlüğü süresince, bağımsız dağıtıcılar tükenecekler. Yeniden üretime başlanması, bağımsız dağıtımcıların iflasları ile uyum içinde yürütülebilirse, ticaret sektörünü artık büyük çapta ele geçirmiş ve rakipleri temizlemiş bulunan büyük burjuvazi, bu kez de Türk Parası Kıymetini Koruma hakkında yeniden 'milliyetçi' duygulara kapılabilir.

Kısaca, bu tebliğin belirli bir süre sonra bir yenisiyle gevşetilmesi beklenilmeli. Bunun işaretleri, yayınlanan tebliğin daha en başında verilmiş. Tebliğin tam adı: "Taksitli Satışlar Tebliği: Sayı, 1" İkincisi için 'hazırlıkların' yürütülmekte olduğundan kuşku duyulmamalı.

BİR DİĞER BOYUT

Konu, yalnızca burjuvazinin çeşitli katmanları arasında bir hesaplaşma olarak da ele alınamaz. Tekelleşmenin ulaşacağı boyutlar ve bunun geniş emekçi kitleler için ne anlam taşıdığının ötesinde, konuyla eşanlamlı diğer bir gelişmeden de söz etmek gerekiyor. 'Tüketicinin korunması' işin bir yanı. Buna başta değinildi (!) Yaklaşık aynı günlerde, 29 Aralık 1977 tarihli gazeteler 2. MC'nin Sosyal Güvenlik Bakanı'nın bir açıklamasını verdiler. MEYAK ve İYAK yasa tasarısı hazırlanmış... MEYAK'ın anlam ve amaçları üzerinde uzun söze gerek yok. Burjuvazi, o buluşundan pek hoşlanmış olacak ki, işi işçilere kadar uzatmak isteğinde; İYAK yoluyla. Bu 'yardımlaşma kurumlarında' toplanan fonlardan bugüne kadar fonların sahiplerinin yararlandığı görülmedi. Fonları kullananlar sermayedarlar. Fakat, kapsamın genişletilmesi gerekiyor. Çünkü, taksitli satışlar tebliği en yüksek faiz oranını yüzde 20 olarak sınırlarken, ister istemez, ucuz kredi kaynaklarının yaratılmasını dayatıyor.

Her ne kadar, taksitli satışlar için gücü azalacaksa da, tebliğin yürürlükte olduğu süre boyunca gene de taksitli satışlar yapılacak. Taksitli satış yapan tüccarın, satışlarını finanse etmesi gerekiyor. Bunun için de kredi gerekli. Bugün, Türkiye'de yüzde 20 faizli kredi bulabilmek olanaksız. Bulunan kredinin, hatta yüzde 20'den de düşük olması gerekir ki, tüccara da birşey kalsın. Bu kadar ucuz krediyi bankalar ve diğer kurumlar vermiyeceğine göre, yeni ucuz kredi kuruluşlarına gerek doğuyor. MEYAK ve İYAK yoluyla geniş fon biriktirimi, bu bakımdan taksitli satışlardaki yeni düzenlemeyle eşanlı olmak zorunda.

MEYAK ve İYAK tasarıları henüz Başbakanlık'ta. Merkez Bankası tebliği de mutlak birşey değil. Her ikisi de değiştirilebilir. Değiştirilmesi gereken birçok yasal düzenlemeden yalnızca ikisi. Değiştirilebilmeleri için, yalnızca iyi niyet yeterli değil; kararlılık istediği doğru. Ama, en başta gerekli yorumu yapabilmek zorunluluğu var. Gerekli yorumu yapabilmek için ise uzun boylu çabaya gerek yok. Türkiye burjuvazisinin tekelleşme yolunda katettiği aşamaları görebilmek yeterli.

"SOL SOSYAL DEMOKRASİ" VE GERİSİ

Metin ÇULHAOĞLU

Işık, yürüyenlerin önünü aydınlatır. Yürüyen herkesin önünü aydınlatır. Ancak yürüyen herkese yararlı ve katkılı olabilir mi? Bunu söylemek güç. Çünkü ışığın katkısı da yürümek üzere seçilen yola bağlı. Yanlış yolu seçenlerin elinde, ışık, yalnızca, yanlış yolda "ileri" adımların atılmasına katkıda bulunabilir.

*

AYIRIM, İDEOLOJİYE GÖRE OLMAZ. İŞÇİ SINIFININ POLİTİK HAREKETİNE VE ONUN O DÖNEMKİ HEDEFLERİNE GÖRE OLUR. ONA GÖRE DEĞİŞİR. KİŞİLER YA DA SİYASAL AKIMLAR, ÖRGÜTLÜ HAREKETE BAKIŞ AÇILARINA GÖRE "SAĞ" YA DA "SOL" OLURLAR. ÇAĞIMIZDA, ÖZELLİKLE GÜNÜMÜZDE, İŞÇİ SINIFI HAREKETİNİ ÖLÇÜT ALMAYAN BİR "İLERİCİLİĞİN" YA DA "SOLCULUĞUN" OLAMAYACAĞINI UNUTMAMAK GEREKİYOR.

YOZLAŞAN KAVRAMLAR

Bilimsel sosyalist öğretinin getirdiği kavramları ve tanımlamaları da bu açıdan değerlendirmek gerekiyor. Bunlar, yılların bilgi ve deney birikiminin ürünleri. Bu yanları ile ilerleyenlerin yararlanacakları birer ışık niteliğini taşıyorlar. Ama yalnızca doğru yolda ilerleyenlerin. Çünkü baştan yanlış yolu seçenlere, dönmemekte ısrar edenlere, bilimsel sosyalist kavram ve tanımlamaların hiçbir yararı olmaz. Bir kere, kullanmasını bilemezler. Yine de kullanmaya çalışırlar. Çalıştıkça da yanlış yolda, bir rüya ve hayal aleminde "çok ileri" adımlar atarlar. Sonuçta, bilimsel kavramlar ve tanımlamalar böylelerinin elinde giderek birer fetiş, birer kalıp ve nihayet birer mazeret aracı haline getirilir.

Türkiye'de kavram ve tanımlamaların böylelerinin elinde ne hale getirildiğini ibretle gözlemek gerekiyor. Önce çok bilinen bir örnek: Örgütlü sosyalist hareket, demokratik güçlerin birliği ilkesini hayata geçirme uğraşı içinde. Bu uğraşta ileri adımlar atmaya çalışıyor. Bir de yanlış yolda olanlar var. Bunlar her allahın günü "demokratik güçlerin birliği" zorunluluğundan söz ediyorlar. Peki, sonuç ne oluyor? "Demokratik güçlerin birliği", böylelerinin elinde, müslümanların dillerinden düşürmediği ama anlam ve içeriğini pek az kimsenin bildiği Arapça ayetlere benziyor giderek.

Özellikle son günlerde bir yeni örnek daha çıktı: Bir ayırım. Ayırım "sağ sosyal demokrasi ile sol sosyal demokrasi" arasında. Bir zincire yeni bir halka daha eklendi. Türkiye'de sosyalist hareketin tarihi boyunca birbirini izleyen "sol milli kurtuluşçular", "sol DP'liler", "sol 27 Mayısçılar" ve "Sol Kemalistler" zincirine bir de "sol sosyal demokrasi" tahlilleri eklendi.

YANLIŞ NEREDE?

Burada önemli bir noktayı vurgulamak gerekiyor: Hiç kuşkusuz yanlış, "sağ-sol" ayırımının yapılmasında değil. İşçi sınıfı hareketinin dışında yer alan belirli siyasal akımlar için "sağ-sol" ayırımının yapılması hem genel hem de pratik bir zorunluluktan kaynaklanıyor. Yanlış, burada değil. Yanlış, bu ayırımın subjektif bir biçimde, *bağımsız birer değişken olarak* söz konusu akımların kendi içlerinde yapılmasında yatıyor. Belirleyici unsur olarak örgütlü sosyalist hareketin eksen alınmamasından kaynaklanıyor. Dün sosyalizm adına yola çıkanlar zaman zaman bu yanılgıya düştüler. Bugün de düşmekte olanlar var. Önce bunun nedenleri üzerinde durulmalı.

Sapmalar, hiçbir zaman sosyalizmi reddetmezler. Hep sosyalizm adına yola çıkarlar, herşeyi sosyalizm adına yaparlar. Bunların bilimsel sosyalizmden, gerçek sosyalizmden sapma uzaklıklarını belirleyen temel bir ölçüt var. Tüm politik hatalar, tüm yanlış girişimler buradan kaynaklanıyor: Bu, devrimci diyalektiğin kavranma düzeyi. Devrimci diyalektik kavranamadıkça, sosyalizm nesnel bir bilim olmaktan çıkar. Nesnelliğin yerini, keyfilik ve subjektivizm alır. Devrimci diyalektiğin temel dayanaklarından biri ise genel ile özel arasındaki ilişki. Özetle şöyle: Genel, hiçbir zaman kendi başına somut değildir. Genel, kendi başına "doğru" olabilir, ama somut olamaz. Ancak özelle birlikte somutlaşabilir. Dolayısıyla özel ve somut gerçekler olmadan, bunlardan bağımsız genel doğrular olamaz. Politik hareketin içinde, olamaz.

GENEL DOĞRULAR VE POLİTİK GERÇEKLER

"Sağ ve sol sosyal demokrasi" gibi "sağlı sollu" diğer ayırımların da genel bir geçerlilik taşıdıklarından kuşku yok. Ancak, genel doğrular ancak somut pratikle bütünleşebildikleri ölçüde politik birer gerçeklik haline gelebilirler. Daha da ötesi ancak bu koşulla yürünecek yolu aydınlatacak birer ışık niteliğine kavuşabilirler.

Burada oturup düşünmek gerekiyor: Türkiye'de sosyalist hareketin tarihi boyunca yapılagelen "sağ-sol" ayırımları hangi temele oturtuldu? Çeşitli politik akımların hangi ölçüte göre "sağ" ya da "sol" yanları oldu? Yanılgılar, bu ölçütün iyi belirlenememesinden kaynaklanıyor. Daha açığı şöyle: Sağ sol ayırımı, çoğu kez örgütlü sosyalist hareketin kendisine ve onun politik hedeflerine göre yapılmadı. Ayırım, tek nesnel ölçüt olan örgütlü sosyalist hareket açısından ele alınmadı. Kişilerin ve akımların subjektif görüşlerine ve tercihlerine göre yapıldı. Pratik sonuçlar ortada: "Sol" bürokratlar işçi sınıfının örgütlü mücadelesi söz konusu olduğunda "solculuklarını" unutuverdiler. Politik örgüte karşı cepbe almakta, diğer gruplardan geri kalmadılar. "Sol" Kemalistlerin en iyileri de "yapılacaksa biz yaparız, işçi sınıfına ne oluyor, işçilerin siyasal örgütlenmesine ne oluyor" dediler durdular. Ellerine fırsat geçtiğinde ise, örgütlü hareketi bastırmada kimseden geri kalmadılar.

SR'LARIN "SAĞI" VE "SOLU"

Bir de geçmişten, devrim Rusya'sından bir örnek. 1917 Devrim'inde "sol" Sosyalist Devrimciler (SR'lar) var. Bir de "sağ" SR'lar. Bunlar analarından "sol" ya da "sağ" SR'lar olarak mı doğdular? "Sağ" ya da "sol" SR yetiştiren ayrı okullara mı gittiler? Kişisel görüşleri ve politik formasyonları mı onları "sağ" ya da "sol" SR yaptı?

Gerekçe bunların hiçbiri değil. Gerekçe çok daha basit. Temel unsur şu: 1917 Devrimi ile birlikte Bolşeviklerden tüm topraklarını kamulaştırılması önerisi geldi. SR'ların önemli bir bölümü buna karşı çıktı. Bazı SR'lar ise, bilimsel sosyalizmden çok uzak olmakla birlikte, kamulaştırma konusunda Bolşeviklerin yanında yer aldılar. Onun için "sol SR" oldular. Bu süre içinde "sol SR" olarak kaldılar. Tarımda sosyalist üretimin yerleştirilmesini hedefleyen daha sonraki önerilere ise karşı çıktılar. O zaman "sol" etiketleri de kalmadı. Rusya'nın o günkü koşullarında "sağ-sol" ayırımı böyle ortaya çıktı. Turnusol kağıtı, ayırımın odak noktası hep Bolşevik parti ile olan ilişkiler oldu. Bu "izafiyet" o gün de, bugün de "sağ-sol" ayırımmın eksenini oluşturuyor.

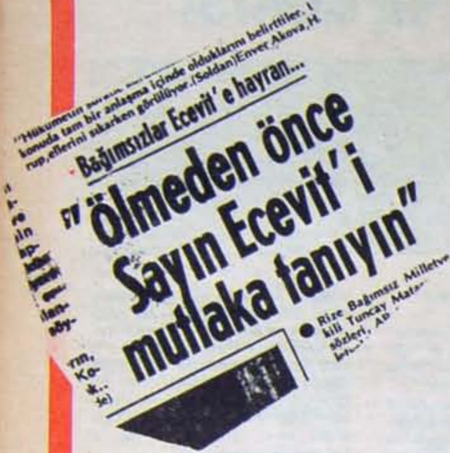
Ayırım, ideolojiye göre olmaz. İşçi sınıfının politik hareketine ve onun o dönemki hedeflerine göre olur. Ona göre değişir. Kişiler ya da siyasal akımlar, örgütlü harekete bakış açılarına göre "sağ" ya da "sol" oluriar. Türkiye'nin pratiğinde olduğu gibi. 27 Mayıs'tan sonra sözde plancılığı, reformları, "sosyal-adalet"i savunan, ama işçi sınıfının politik hareketini hedef alan her girişime çanak tutan kişiler "sol bürokratlar" mı? Sözde yine reformlar adına ortaya çıkıp işçi sınıfı hareketine emniyet müdürü gözü ile bakanlar "sol Kemalist" mi? Çağımızda, özellikle günümüzde, işçi sınıfı hareketini ölçüt almayan bir "ilericiliğin" ya da "solculuğun" olamayacağını unutmamak gerekiyor.

OYUNA GELMEMEK

Türkiye'de bundan sonra sahneye sürülebilecek oyunlar karşısında uyanık olmak açısından da büyük önem taşıyan bazı noktalar var. Özetle şöyle: Sol sosyal demokrasi iyi bir şey. Ama önce politik hareket olacak. Politik hareketin gücünü artırması esas olacak. "Sol sosyal demokrasi"nin tavrı, bununla birlikte gözlenecek. Bununla birlikte netleşecek. Kimin "sol" olduğu konusunda ölçüt, hareketin kendisi olacak. Politik hareket olamayanlar, hiçbir zaman da olamayacak olanlar var. "Sağ-sol sosyal demokrasi" ilkesi böylelerini çok yanlış yerlere sürükler. Politik hareket olamadıkları için, sorumluluk da taşımazlar. Sorumluluktan olmadığı için, "sol sosyal demokrasi" adına çevrilecek ve temelde işçi sınıfının politik hareketini barajlamaya yönelik alicengiz oyunlarına alet olurlar.

Bilimsel kavramlar, doğru yolda olanları hedefe ulaştırır. Yanlış yolda olanları ve bu yoldan dönmemekte ısrar edenleri ise tasfiyeciliğin batağına sürükler. Başka bir yol yok.

"Hükümetin ... konusunda tam bir anlaşma içinde olduklarını belirttiler. ... rup, eflerini sıkarken görülüyor. (Soldan) Enver Akova, H.

Bağımsızlar Ecevit'e hayran...

"Ölmeden önce Sayın Ecevit'i mutlaka tanıyın"

● Rize Bağımsız Milletvekili Tuncay Mataracı sözleri, AP ...

MC'NİN ÇÖKÜŞÜ FAŞİST TEHLİKENİN SONU DEĞİLDİR

Evet, sonunda MC gerçekten gitti. Belki de, bir daha gelmemek üzere gitti. Üç yıla yakın bir süredir halka, ondan yana mücadele verenlere kan kusturan bir iktidarın gidişi hiç kuşkusuz mutluluk verici bir olay. Sevinilecek bir olay. Peki ama, ya sonrası?

Önemli olan da sonrası. Sonrası için gerçekçiler var, aşırı iyimserler var. İlerici bir gazetenin çok ilerici bir yazarı iyimserler arasında. MC'nin gidişini şu sözlerle kutluyor:

"MC hükümetinde simgeleşen faşizm ağır bir darbe yemiş ve çökmüştür. Yeni hükümet, aydınlık günlerin habercisidir." (Orhan Apaydın, Faşizmin Çöküşü, Cumhuriyet, 5 Ocak)

Küçük burjuvazi, umutsuzluğa ne kadar kolay kapılarıverirse, boş umutlara ve sevince de o denli kolay abone oluveriyor. Öyle ya, bir partiden 10 kişi ayrılınca faşizm de hemen çöküverdi...

Önemli olanın bundan sonrası olduğuna değindik. MC'nin çöküşünden sonra ortaya çıkarılan tezgah, kargaşa ve toz duman arasında büyük sermayenin ipleri elinde tuttuğunu, daha uzun dönemli hedefler için bazı ara hedeflere ulaştığını gösteriyor ne yazık ki. Gerçekten de oyunun insiyatifi şu anda büyük burjuvazinin elindedir. Demokratik toplumsal muhalefet karşısında iyiden iyiye yıpranan MC'nin çöküşü halinde ne yapacağını, kısa ve uzun dönemde hangi atlara oynayacağını büyük sermaye iyiden iyiye planlamış ve vaktin geldiğini anlayınca uygulamaya geçmiştir.

Kimilerinin MC'nin düşürülmesi hedefinin hemen ardına sorumsuzca ve bilinçsizce ekledikleri "halktan yana iktidar", "ileri demokratik düzen" gibi hedeflerin ne kadar havada olduğunu yaşanan olaylar ve MC'nin yerine kurulan hükümet göstermiştir. MC gitmiştir. Ama yerine ilerisi için düşünülen temel kombinezonların aracı bir iktidar, diğer bir deyişle gebe bir iktidar gelmiştir.

HER ZAMANKİNDEN DAHA UYANIK OLMAK GEREKİYOR

Yürüyüş'ün 142. sayısında "Yerel Seçimler Sonrasında Genel Durum" adlı yazısında TİP Başkanlık Kurulu üyesi Yavuz Ünal da bu gerçeği dile getirmektedir. Ünal şöyle diyordu:

"2. MC seçimlerin sonuçlarının değil, çözümsüz bunalımların dayatmasıyla çöküyor. Yeni iktidarın ayaktakalabilmesi köklü dönüşümlere girişilmesiyle olanaklıdır. Görünen ise, bu yolda hiçbir umut ışığının olmadığıdır. Böyle bir iktidar kendiliğinden büyük patlamalara neden olabilir. Bu ise aynı zamanda büyük bir provokasyon ortamı yaratacaktır."

"Sonrası" bu açıdan gerçekten büyük önem taşıyor. "Sonrası" ne olacak? Bu soruya cevap verebilmek için, "öncesi"ni iyi bilmek, "öncesi"nin sergilediği bazı ipuçlarını adım adım izlemek gerekiyor. Bir başka deyişle son bir ayın hızlı gelişmelerini birer birer ele almak.

Önce, 11 Aralık seçimleri ile bir sis perdesi yaratıldı. CHP Genel Başkanı bıkmadan usanmadan "11 Aralık seçimlerinden sonra MC'nin çökeceğini" ilan ediyordu. CHP Genel Başkanı'nın her sözünde keramet aramayı itiyat haline getirenler, bakış açılarını seçim sonuçları ve seçim rakamları ile sınırladılar.

Oysa beklenen gelişmelerin motoru hiç de seçim sonuçları değildi. CHP Genel Başkanı "referandum" sözü ile bir sis perdesi yaratmıştı, ama asıl belirleyici gelişmeler bu perdenin arkasında cereyan ediyordu. Asıl gelişmeyi seçim sonuçları değil, AP'den ikişer üçer kopan "küçük AP" yaratıyordu. Ecevit'in asıl umudu, tezgahlanan asıl oyun da burada idi.

KISA VE UZUN DÖNEMLİ MİSYONLAR

Türkiye'de büyük sermayenin bir AP-CHP koalisyonu, başka bir deyişle, "güçlü hükümet" peşinde olduğunu sağır sultan bile duydu.

Ama bu formülün sahneye sürülmesinde gözetilen "zamanlama" başka idi. Kimileri büyük sermayenin hemen, acilen bir CHP-AP koalisyonu istediğini sandılar. Bunun sonucunda, hedef için bir engel olarak görünen Demirel'in tasfiyesinde "niçin bu kadar geç kalındığı" sorulur oldu. AP'nin ve genel başkanının sadık kalemleri de bir süre bu oyuna geldiler. Bu kalemler "kurdun atı yediği" iddiasını AP'yi MHP ve diğer ortaklarından ayırıp CHP ile işbirliğine razı etme aracı saydılar. Ve var güçleri ile seçim sonuçlarına eğilip "kurdun atı yemediğini" kanıtlamaya uğraştılar. Oysa sorun hiç de bu değildi.

Gerçek başka yerde idi. Sorun da. Hedef, uzun süredir tezgahlanan AP'den kopmaların giderek rayına oturması idi. Ama yine kimilerinin sandığı gibi AP'den kopanların amacı, bu kopuş ile bir AP-CHP koalisyonunu dayatmak değildi. Demirel'in casusu olma ihtimali hayli kuvvetli bir Cemalettin İnkaya dışında, tüm bağımsızlar bir CHP-AP koalisyonunun faziletine inanıyorlardı, ama şu aşamadaki misyonları bunu sağlamak değildi. Asıl misyonları, kısa dönemdeki misyonları, kendilerinin bakanlık koparacakları, CHP omurgalı bir hükümetin oluşturulmasıydı.

Bağımsızlar neyi biliyorlardı? Bir: AP içinde, liderin ve yakın çevresinin fiili tasfiyesi gerçekleşmeden beklenen büyük koalisyonun oluşturulamayacağını biliyorlardı. İki: CHP liderinin bugünkü aşamadan böyle bir koalisyona isteksiz olacağını da biliyorlardı. Ama bunlardan daha da önemli bir gerçek vardı: Büyük sermayenin en büyük tezgahlarından biri olan "büyük koalisyon":"un saati henüz çalmamıştı. Çünkü AP içindeki bazı pürüzler halledilmemişti; çünkü CHP çevresini buna oluşturmamıştı; çünkü bu "büyük ehlilik"ten önce CHP'nin, AP'nin maketi ile bu ehliliğe hazırlanıp ısındırılması gerekiyordu.

OYUNU BAŞTAN BERİ BİLENLER

Basında, plandan başından beri haberdar görünenlerin başında sermayenin "Durum"cusu gelmektedir. "Durum"cu 15 Aralık'ta açıkça şunları söylemektedir: Asıl hedef CHP-AP'dir. Ancak bunun için CHP'nin solundan, AP'nin de Demirel ve çevresinden iyice kopması gerekmektedir. Bunlar süreç işidir. Bu süreci de CHP-Küçük AP-CGP-DP formülü sağlayacaktır.

"Durum"cu bunları bilmektedir. Gerçekten de bugün CHP'ye omuz veren küçük AP, yarın CHP-AP (ya da duruma göre CHP-MHP) koalisyonu için kullanılabilecek birer şartel olacaklardır. Özünde, Demirel'e muhalif bilinen kanat, kendi içinden küçük bir bölümü bu misyon için CHP'ye kiralamış, asıl gücünü AP içindeki tasfiye misyonu için saklamıştır.

Burada AP lideri Demirel'in kişisel hesapları üzerinde de durulabilir. Açıkça görülüyor ki, Demirel ve yakınları, AP'den kopanların, yüklendikleri misyonda ne kadar kararlı olduklarını biraz geç anlayabilmiştir. Anladıkları anda da geleceği ile birlikte, bugünkü oyunu kavramışlardır. Demirel'i sinirlendiren de budur. Demirel, nereye yöneldiğini kavradığı oyunu bozmak için ortamı gerginleştirme taktiğini izlemiş, CHP ile aradaki köprüleri atabilmek için elinden geleni yapmıştır.

Su sızmıyor

MC'NİN ÇÖKUŞUNDEN SONRA ORTAYA ÇIKARILAN TEZGAH, KARGAŞA VE TOZ DUMAN ARASINDA BUYUK SERMAYENİN İPLERİ ELİNDE TUTTUĞUNU, DAHA UZUN DÖNEMLİ HEDEFLER İÇİN BAZI ARA HEDEFLERE ULAŞTIĞINI GÖSTERİYOR. OYUNDA İNSİYATİF ŞU ANDA BÜYÜK SERMAYENİN ELİNDEDİR. BÜYÜK SERMAYE, DEMOKRATİK TOPLUMSAL MUHALEFET KARŞISINDA İYİDEN İYİYE YIPRANAN MC'NİN ÇÖKUŞU HALİNDE NE YAPACAĞINI, KISA VE UZUN DÖNEMDE HANGİ ATLARA OYNAYACAĞINI İYİDEN İYİYE PLANLAMIŞ VE VAKTİN GELDİĞİNİ ANLAYINCA DA UYGULAMAYA GEÇMİŞTİR.

KESİNLİKLE BELİRTMEK GEREKİR Kİ, MC'NİN ÇÖKUŞU, ASLA "FAŞİZMİN ÇÖKUŞU" REHAVETİNE YER BIRAKMAMALIDIR. TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFININ VE DEMOKRATİK BİRİKİMİN GÜCÜ, BURJUVAZİNİN RAHATÇA AT OYNATMASINA, İSTEDİĞİ OYUNU İSTEDİĞİ BİÇİMDE MANİPLE ETMESİNE ENGEL OLACAK BİR BİÇİMDE ÖRGÜTLENMELİDİR. BU SUREÇ İÇERİSİNDE MEVCUT DEMOKRATİK BİRİKİM, SOLUĞUNU SUREKLİ OLARAK CHP'NİN VE YENİ HÜKÜMETİN ENSESİNDE HİSSETTİRMELİDİR

"Kurtarıcı" kadro

Demirel'in bu bilinçli gerginleştirme taktiği ise, doğal olarak, geleceğin büyük projesi için bugünden açık kapı bırakılmasını isteyen akıllı "durum"cuların ve diğer tezgahçıların eleştirilerine hedef olmuştur.

BAZI ZORLAYICI MANEVRALAR

Bu arada kısa dönemli hedefin bir an önce gerçekleştirilebilmesi, muhtemel pürüzlerin baştan etkisiz hale getirilebilmesi için bazı zorlayıcı dış manivelalara da baş vurulmuştur.

Peşisıra gelen istifalar, IMF ile görüşmelerin sonuca bağlanmak üzere olduğu günlere rastlamış, ya da rastlatılmıştır. Öte yandan Merkez Bankası'nın "çok önemli kararlar ve adımlar arifesinde olduğu bir dönemde" hükümet belirsizliğinin sakıncaları üzerinde de özenle durulmuştur. Bu koşullarda herhangi bir "yan çizme", böylesine "ciddi" gerekçelerle vatan hainliği ile, ülkeyi hükümetsiz bırakma ile suçlanabilecektir.

Bir ara kopmaları öyle pek de ciddiye almayan, hatta "kopanları nasıl olsa geri alırız, bari bu durumu MSP'ye karşı koz olarak kullanıp yola getirelim" düşüncesine bile kapılan AP yönetimi de artık durumun ciddiyetini anlamaya başlamıştır.

Durumun ciddiyetini kavrayanların tümü, artık geleceğe yönelik ciddi hesaplar peşindedir. Bağımsızların misyonunu ve bu misyondaki kararlılıklarını anlayanlar, şimdi bu olgunun "CHP'nin ehlileştirilmesinde" en etkin biçimde nasıl kullanılacağının hesabı içindedirler. Örneğin, Tercüman'da yazılanlar:

"İstifa ederek bir grup oluşturanlar, artık anahtarın kendi ellerine geçtiğini unutmadan CHP ile pazarlık masasına oturmalılar ve kamuoyuna kırmızı plaka değil, bazı prensipler uğruna bu şekilde davrandıklarını göstermelidirler.

"Kendi seçmen tabanından ilgi ve tasvib görecek şartlardan bazıları kanaatimizce şunlardır...

"... Bağımsızlar kendilerini, küçük çapta bir AP örneği görüyorlarsa, yapacakları en önemli şey, AP felsefesini CHP'ye karşı korumak milliyetçilik bayrağını yere düşürmemektir." (Tercüman, Hiç Şartsız Olur mu?, 18 Aralık)

"Bağımsızlar" da gerek basına yaptıkları açıklamalarla, gerekse CHP ve diğerleri ile imzalanan ortak deklarasyonla "milliyetçilik" bayrağını yere düşürmediklerini el hak kanıtlamışlardır.

KOPANLAR "LİBERAL SAĞ" MI?

Olup bitenler anlaşılmıştır. Şimdi, yeni hükümetten çok, geleceğin hükümeti üzerinde durulmaktadır. Çünkü yeni hükümetin niteliği bellidir ve üzerinde çok söz söylemeye de gerek yoktur.

Bir de sözde solcular vardır ortada. Hataları "sağ sosyal demokrasi" etiketi ile affettirmeye, kuyrukçuluğu "sol sosyal demokrasi" yaftasıyla örtbas etmeye "işçi sınıfı çizgisi" adını veren bir küme, bu kez de AP'den kopanları "liberal sağ" olarak aklamakta ve kutlamaktadır. Akılevvel solcular AP'den kopanların omuzuna "liberal sağ" apoleti yapıştırmaya çalışırken, gerçekleri görenler de vardır:

"Yeni bağımsızların desteğiyle ya da katılmasıyla kurulacak bir hükümet, CHP-AP formülünün değişik koşullarda uygulanışından başka bir şey değildir. AP'den ayrılanlar, dünya görüşleri, ekonomik ve sosyal konulardaki düşünceleri bakımından, geride kalanlardan çok mu farklı? Onların desteğiyle ya da onlarla kurulacak bir iktidar, AP'nin ekonomik ve sosyal felsefesini dolaylı yoldan sürdürmek demek değil midir?

"Seyri eğlenceli görüntülerin gerisinde, tarih perspektifi açısından asıl önemli olan gelişme budur ve Türkiye, uçurumdan dönmenin sevinci içinde hangi durgunluğa yönelmekte olduğunu henüz farketmiş değildir." (Seyir, Mümtaz Soysal, Milliyet, 21 Aralık)

BUGÜNÜN İŞİ

Yeni hükümetin niteliği bellidir. Bugünün işi ise, yarının getireceklerini şimdiden düşünmektir. Bir de, bugünün işi, yarının getirecekleri tehlikeye düşürmeden bugüne yön vermektir.

Geleceğin bir AP-CHP (ya da CHP-MHP) tezgahına bugünden set çekebilecek girişimler anında önlenmelidir planına göre. Bakanlıklarla mücehhez "bağımsızlar" gelecekte oynayacakları "libero" rol için bugünden silahlarını bilemelidirler.

Ama daha önce bir "görüşme"ye dikkat etmekte yarar var. Konuşan, bağımsızların (dolayısıyla "liberal sağ"ın (!)) önderlerinden ve bakanlık istemeyecek kadar "dürüst" Oğuz Atalay. Soran da Günaydın Gazetesi:

"Aslında benim gönlümde yatan CHP-MHP koalisyonudur. Ama buna, bugün için, iki parti de hazır değildir. CHP-MHP kurulsa, Türkiye'ye çok büyük faydalar sağlar.

"Soru – 141-142 ile DGM hakkında ne düşünüyorsunuz?

"Cevap - Bu maddeler kaldırılamaz. Böyle bir şey düşünülemez dahi. DGM'ye gelince, çıkması için üzerinde ısrarla duracağız. Bu konunun üzerinde önemle durmak gerekir." (Günaydın, 30 Aralık)

YARININ OLASILIKLARI

Evet, yeni hükümet "gebe" bir hükümettir. Ancak gebelik süresinin ne kadar olacağı tartışma konusudur. Buna çok "kısa bir süre" olarak da bakmamak gerekiyor.

Doğacak çocuğun cinsiyeti konusundaki ikili olasılık gibi, gebe hükümetin doğuracağı hükümet konusunda da şimdilik ikili bir olasılık görünmektedir: AP-CHP veya CHP-MHP.

"Bağımsız" ya da "liberal sağ" etiketli payandalar yeni hükümeti bugünden yönlendirebilecekleri gibi (isteklerini birer birer açıklanan deklarasyonda bulmak mümkündür *) CHP'nin hesapları ve büyük sermayenin istekleri doğrultusunda, doğacak yeni çocuğun cinsiyeti üzerinde de etkili olabileceklerdir. "Liberal sağ"cılar her iki olasılığa da oynayabilecek yaradılıştadırlar.

Gerçekten de doğacak çocuğun cinsiyeti üzerinde CHP'de çok "özgün hesaplar" yapılmaktadır. CHP Genel Merkezi ile ilişkileri su götürmeyen bazı CHP teorisyenleri, MHP'yi "sürekli rezerv" olarak tutma eğilimindedirler. Faşizm tehlikesine karşı yılgınlaştırılan küçük burjuva yığınlar bir CHP-MHP koalisyonuna "MHP'nin ehlileştirilmesi" uğruna niçin "he" demesinler? Sonra yine CHP'li teorisyenlere göre "MHP büyüdükçe yumuşamıyor mu?" Sonra MHP'de "AP" nin yerini alacak potansiyel" yok mu? Bunların tümü bugün yapılmakta olan ve ileride de yapılacak olan hesaplardır.

TEHLİKELİ DÖNEM, BÜYÜK GÖREVLER

Yeni dönemde başta işçi sınıfı olmak üzere tüm demokratik güçlere düşen görevlerin ağırlaştığını gösteren kanıtlar, bunlardır. Kesinlikle belirtmek gerekir ki, "faşizm çöktü" rehavetine asla yer olmamalıdır. Türkiye'de işçi sınıfının ve demokratik birikimin gücü, burjuvazinin rahatça at oynatmasına, istediği oyunu maniple etmesine engel olacak bir biçimde örgütlenmelidir. Bu süreç içerisinde mevcut demokratik birikim, soluğunu, sürekli olarak CHP'nin ve yeni hükümetin ensesinde hissettirmelidir. En azından faşist katliamların önlenmesi, faşist güçlerin devlet kadrolarından temizlenmesi yolunda ciddi ve ikircıksiz bir mücadele verilmelidir.

Herşey için ve herkesin adına "yetki verilmiş" bir CHP'nin kendi başına ne yapacağı, Türkiye'yi nereye götürebileceği açıkça ortaya çıkmıştır. Bundan böyle görev, büyük sermayenin Türkiye politikasını ve partilerini istediği gibi yönlendirebileceği alanı giderek daraltmak olmalıdır.

(*) "Liberal sağ" bağımsızların bugünden dayatacaklarına açıklık getirmek bakımından yine Oğuz Atalay' la yapılan aşağıdaki görüşme de ilginçtir.

"Soru - Bağımsızlar olarak bazı şartlarınız vardı. Hükümet programı yapılırken bunlarda ısrar edecek misiniz?

"Cevap - Şartlarımız zaten kabul olundu...

"Soru - Bunlar neydi?

"Cevap - Hükümet programında görürsünüz.

"Soru - Son bir sorum var. Ecevit'i nasıl buluyor sunuz?

"Cevap - Açık, dürüst, kibar ve aşırı uçlara alerji duyan bir kimse olarak gördüm. Komünizm tehlikesine karşı mutlaka Demirel'den daha tesirli olacağına inanıyorum." (Günaydın 4 Ocak)

SİSTEMİ AKLAMA GÖNÜLLÜLERİ

POLİTİKA'DA YALNIZCA DÜŞLEDİKLERİNİ GERÇEK GÖSTERMEK ÇABASIYLA İSTER "LİBERAL SAĞCILAR" İSTER "SOL-SOSYAL DEMOKRATLAR" KEŞFEDİLSİN, KİTLELER ÜZERİNDE ETKİN OLMAK KOLAY DEĞİLDİR. UNUTULMASIN, İŞÇİ SINIFI İKİ HETEROJEN UNSURU "KARIŞTIRIP", "İYİ TARAFLARINI" SAKLI TUTAN, KÖTÜ YANLARI ATAN PROUDHON'UN DİALEKTİK ANLAYIŞINI ÇOKTAN AŞTI.

Raşit KAYA

Sezai Dıblan: "Sorunlara acil çözüm getirecek" yeni bir hükümet isteyenler arasında yer alarak, "Liberal tanımına yaklaşan bir sağ"ın keşfinde önemli pay sahibi oldu. Şimdi önemli olan bu payların faturasının kime ödetileceği, işçi sınıfı, bunalımın yükünün kendi sırtına yüklenmesine karşı mücadele ederken, Dıblan gibileri aklayanları da unutmayacak.

Türkiye'de yeni hükümetin kuruluşuna varan gelişmeler ortaya bazı sorular attı. Adalet Partisi'nden istifalar ve nedenleri, bu ayrılanların CHP hükümetine katılmaları, I. MC'nin başmimarlarından Feyzioğlu'nun ve gerçek sağcılık ve milliyetçilik iddiasındaki Demokratik Parti' nin aynı safta yer almaları ortaya çıkan soruların bazıları. Bu konular gerçekten de tartışılıp açıklanması gereken sorular. Ortaya şimdiden bazı "görüşler" çıktı.

"SEÇENEK" SAĞLAMA ARAÇLARI

Soruların cevaplandırılması farklı siyasi partiler arasında ilişkilerin açıkça belirlenmesini gerektiriyor. Bu nedenle "biçimsel demokrasi"ler de, yani mevcut siyasal sistem içinde siyasal parti anlayışına kısaca bir göz atmak ve nitelikleri belirlemekte büyük yarar var.

Biçimsel demokrasilerde siyasal partiler genel olarak "rejimin vazgeçilmez unsurları" olarak nitelendirilirler. Böyle rejimlerde siyasal partilerin işlevleri temel olarak mevcut sosyal ilişkileri yeniden üreterek egemen sınıf ya da sınıfların siyasal iktidarının sürdürülmesine politik düzeyde araç olarak hizmet etmektir. Ancak bu işlevi mekanik bir ilişki olarak görmemek, politik üst yapının belirli bir "özerklik" taşıdığını da unutmamak gereklidir. Ancak siyasal partilerin temel işlevi kapitalist toplumda sömürülen sınıfların sistemle bütünleştirilmesini sağlamaktır. Bu nedenle siyasal partilerin ideolojik rolleri varlıklarında belirleyici unsur olarak yer alır. Bu genel varoluş nedenleri uyarınca siyasal partiler, siyasal mücadelelerin yalnız kendi aralarında yer aldığı görüşü ile devletin bu mücadele dışında ve tarafsız olduğu inancını yaymaya çalışırlar ve siyasal iktidarın sınıfsal temelini gözlerden saklama görevini yerine getirirler. Bu temel işlevin bir sonucu da, siyasal yaşamın "personel"inin seçiminin de siyasal partilerce yapılmasıdır.

Biçimsel demokrasinin bu olgusu dışında yalnızca işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi, burjuvaziden, yani iktidardan bağımsız olarak yer alır. Bilimsel sosyalist parti dışında partiler biçimsel demokraside, siyasal yaşamda çoğulculuk ve çok parti sisteminin unsurları olarak genel toplumsal sistemin sınırları içinde hoşnut olmayanlara "seçenek" olanağı sağlamayı amaçlarlar. Bu söylenenler, mevcut siyasal partilerin sistemi veri olarak kabul ettikleri durumlar içindir. Bir ülkedeki toplumsal gelişme; üretici güçlerin gelişmesi ve işçi sınıfının örgütlü mücadelesi ile sınıf savaşının kazandığı, kazanacağı boyutlar, siyasal partilerin konumlarına farklılıklar getirebilir.

"BUNALIM" NE OLDU?

Bu açıklıklara sahip olmadan bugünkü Türkiye'de yeni hükümetle birlikte başlayan tartışmalara açıklık getirebilmek olanaklı değildir. Çünkü, bugün bazıları için "bunalım" yeni başlarken, bazıları için de yeni hükümetle birlikte "bunalım dönemi" kapandı. Hem de Türkiye'ye yerleşmiş demokratik sistem içinde. Bunun için "Türklükleriyle mutlu" oluyorlar. Bir tartışma başladı.

Gerçekte, ne bunalım yeni başladı, ne de kapandı. Türkiye uzun yıllardan beri süren bir bunalım içinde. Giderek derinleşen bunalım yalnızca ekonomik olmayıp, sosyal, siyasal bir buhranla birlikte yaşanıyor. Aslında durum bugün kimse tarafından yadsınmıyor ve hükümet kurmanın gerekçesi de ülkenin içinde bulunduğu derin bunalım oluyor. Yadsınamıyor, çürükü yaşanıyor. Sorun, tartışma bunalımın niteliği üzerine. Bunalımın nedenlerini, özünü anlamak önem kazanıyor.

Önce bir noktanın belirlenmesi gerekli. Bunalımın nedeni, şu veya bu burjuva hükümetlerinin, ya da bu hükümetleri oluşturan siyasal partilerin yanlış kararları mı? Kuşkusuz değil. Bunalım sistemin yapısı ile ilgili. Bunalım yapısal bir bunalım. Aslında bunalım yalnızca Türkiye'ye de özgü değil. Bunalım aynı toplumsal sistemdeki ülkelerin herbirinde şu veya bu görünümde yaşanmakta.

Bunalımın özünün, niteliğinin belirlenmesi, çıkış yollarının görülmesi için de bir ön koşul. Bunalımın yapısal olduğunun, yani sistemin bunalımı olduğunu görme, kapitalist sistemin veri olarak alındığı zaman, bundan çıkış olamıyacağında görme anlamına gelir.

SORUNLARI PERDELEMEK

Türkiye'de bunalım yapısal ve çok yönlü. Sosyal, ekonomik, politik tüm boyutları ile mevcut. Ancak bugün için buhranın sistemin hegemonya bunalımı haline dönüştüğünü iddia etmek de güç. Önce yeni hükümetin kurulabilmesi, kuruluş biçimi bir kanıt olabilir. Ama temel nokta, bugün için Türkiye'de iktidardaki blokun ideolojik olarak çatladığının, halk kitleleri üzerinde, ideolojik hakimiyetini bütünüyle yitirdiğinin, ileri sürülemiyecek durumda oluşudur.

Bu nedenle, Türkiye'de sermaye iktidarlarının buhran karşısında elindeki savunma araçlarından en önemlilerinin ideolojik saldırı araçları olduğu görülür. Burjuvazi için de ideolojik mücadele daha önem kazanmıştır. Bugün Türkiye'de, bir bütün olarak iktidardaki sermaye blokunun temel sorunlarından bir tanesi de geniş yığınlara, kendi yapısal sorunlarına çözüm ararken, sorunlarının temelinin sistemde olmadığını gösterme sorunudur. İdeolojik saldırı ve propagandasının temel hedefleri bu çabaya dönüktür. Burjuvazinin sorunu, sistemin, kendi işlerliği içerisinde, yeni düzenlemeler yapma yeteneği olduğunun kitlelere benimsetilmesi ve sistemin iyi işletilmesi halinde çözümler gelebileceğinin propagandasını yapmaktır. Feyzioğlu'nun "büyük fedakârlıklar pahasına böyle bir hükümete katıldık" demesinin anlamı bu gereksinimin, sermayenin yeni düzenleme talepleri ile bir sentez oluşturmasıdır.

SİSTEMİ AKLAMANIN GÖNÜLLÜLERİ

Böyle bir durumda, yeni hükümet kurulması ile birlikte "ilerici" bazı çevrelerde kuruluşa destek olmak için, Türki-

ye politik yaşamında demokrasinin "eksikleri" olarak gösterilen bazı unsurlar keşfedilmeğe başlandı. Keşfedilen unsurlardan bir tanesi de "Liberal sağcılar". Böylelikle Türkiye'de sorunların çözümü için "Liberal tanımına yaklaşan bir sağ'ın" katkısıyla "olumlu bir başlangıç yapılmış olmaktadır". Böyle görüşler yalnızca "İşçi sınıfı çizgisi" gazetesinde yer almıyor, başka gözlemcilerde de bulunuyor. Önce bir konuyu açıklığa kavuşturmak gerekli. Günümüzde "sağ" sermaye iktidarından başka bir şey değildir. Homojen bir yapısı olduğu elbette söylenemez. Bu baştan sistemin niteliğine aykırıdır. Ancak sınıfsal ekonomik çıkarlardan soyutlayarak günümüzde sağ içinde "Liberal" gibi maddi temeller gösterilmeden ayırımlar yapmak gerçeklerden uzak durmaktır. Sağ'ın Liberalliğinin maddi dayanakları açıklanmadan inandırıcı olmaz. Ancak konu bu yanılgıyla bitmiyor, daha önemli sonuçlar getiriyor. Üzerinde durulmasının nedeni de burada. Bu tür görüşlerin "işçi sınıfı çizgisi"nin günlük gazetesinde yer alabilmesi, içinde bulunulan bunalım karşısında "sistemin" yapısal temellerini aklamaya çalışan, buna büyük gayret gösteren sermaye iktidarlarının görüşlerini paylaşma olur. Bunalımdan sistem içinde çözümlerle çıkılabileceğini kabul etmek olur. Kısaca, büyük sermayenin aradığı yeni kanı vermeye gönüllü olarak talip olmak anlamına gelir.

1 Mayıs'ta kitleler kurşunlanırken, "liberal sağ"cılar "keşfedilmelerini" bekliyorlardı.

PROUDHON AŞILDI

Burada bir konuda daha açık olmada büyük yarar var. Sorun MC'nin yeni hükümete tercihi sorunu değil. Böyle bir şeyi kimse söylemiyor. Ancak, yeni hükümete ilericilik adına destek olanların, sistemin yani kokuşan kapitalist düzenin sefaleti manzarasını , burjuva siyasetinin kirli yöntemlerini bilinçli ya da bilinçsiz perdelemeleri kabul edilemez. Hele, geniş kitlelerin sorunları ile mevcut sistemin bağlarının saklanmaya çalışılmasına izin verilemez. "Politika" bir bilim ve sanat"tır. Politikada yalnızca düşledriklerini gerçek göstermek çabasıyla ister "Liberal sağcılar" ister "sol-sosyal demokratlar' keşfedilsin, kitleler üzerinde etkin olmak kolay değildir. Unutulmasın, işçi sınıfı iki heterojen unsuru "karıştırıp", "iyi taraflarını" saklı tutan, kötü yanları atan Proudhon'un dialektik anlayışını çoktan aştı.

Devrimci sanat anlayışı nasıl yozlaştırılıyor?

DEMİRTAŞ CEYHUN

İngilizce adıyla Bay Okan'ın filmi "Otobüs", ilginçtir, salt bir film olma niteliğini çoktan aştı. Artık bir film olayı olarak değerlendirilmiyor. Bir "Bay Okan" olayı olarak değerlendiriliyor.

Egemen çevrelerimiz, gördüğümüz kadarıyla "Bay Okan"ın kişiliğinde bir harika çocuk keşfetme çabasında. Acaba niçin?

Hepimiz biliriz. Emperyalizm, yeni kuşakların beyinlerini yıkayabilmek için, özellikle çocuk yayınlarında bir takım roman kahramanlarını karşı karşıya getirmekte ayrı bir dikkat gösterir. "Demir Maske" bilmem kime karşı dövüşür ve kişisel üstünlükleri sayesinde kavgayı kazanır. Pardayanlar bilmem kime karşıdır. Nat Pinkerton bilmem kime karşıdır. Bütün kahramanlar, gene üstün yetenekleri olan başka kahramanlara karşı çıkarlar ve kazanırlar. Yaşam, üstün yeteneklerin birbirleriyle savaşmalarıdır. Ve daha üstün yeteneğin kazanmasıdır.

Kuşkuya düşmemek elde değil. Sanki bu oyun, şimdi bizde de sinema alanında oynanmak isteniyor. Yeşilçam tarihinde ilk kez sinema emekçilerinin bir araya gelerek ortak kavgaya girdikleri, sansüre karşı başarılı bir İstanbul — Ankara yürüyüşü düzenledikleri, gerçekten örgütlenme girişimlerinde bulundukları bir sırada sanki sinemamıza karşı Bay Okan özellikle çıkarılıyor. Bay Okan'ın üstün yetenekleri çıkarılıyor. Bay Okan'ın üstün yeteneğinin simgesi de "Otobüs" filmi. Sinema tarihimizde bir eşine daha raslanamaz film olarak tanıtılmak istenen Otobüs filmi de, sinemamızı alt ediyor.

Galiba bizlere anlatılmak istenilen de bu. Sinemacılarımızın öyle ortak girişimlerde bulunmalarının, örgütlenmeye kalkmalarının filan bir anlamının olmadığı. Örnek olarak da, tam bir amatör girişim olarak tanıtılan Otobüs filmi önümüze çıkarılıyor. "Bakın, denilmek isteniyor, üstün yetenekleri olan bir kişi çıkıyor ve tamamen kendi olanaklarıyla sinema tarihimizin en önemli ve en güzel filmini yapabiliyor. Yani, Yeşilçam sinemacılarının bugüne kadar öne sürdükleri gerekçeler, örgütsüz oluş, olanakların sınırlılığı, sansür filan palavra, geçersiz. Aslında bütün sinemacılarımız yeteneksiz."

Böylece, şimdiye dek sinemamızın yüzakı olarak tanıdığımız Yılmaz Güney'e de bir rakip yaratılmış oluyor. Dolaylı bir biçimde de olsa, "Yılmaz Güney'e özgürlük" diye bağırmanın artık bir anlamının kalmadığı anlatılmağa çalışılıyor. Beyinlerimize kazınmak istenilen de, bir anlamda "Yılmaz Güney'e karşı İngilizce Bay Okan" kavgası.

Üstelik, Yılmaz Güney Anadolu'dan Avrupaya çıkmağa çalışırken, Bay Okan Avrupa'dan Anadolu'ya fatih pozlarıyla geliyor. Ardında bir dolu Avrupalı ödülle geliyor. Ayrıca, Bay Okan'ın filmi kimi yerde Avrupa filmi, kimi yerde Türk filmi. Böylece hem Türkiye'de olağanüstü iş yapma şansına sahip, hem de Avrupa'da. Oysa Yılmaz Güney'in, filmlerini yurt dışına çıkarması olanağı bile yok. Bay Okan'a ise, gerek kentsoylu aydınlarımız, gerekse Danıştayımız her konuda sınırsız yardımcı.

Örneğin, Sansür Kurulu'nun yurda girmesini yasakladığı, ancak Danıştay kararıyla yurda girebildiği söylenilen Bay Okan'ın filmi Otobüs için, Televizyonumuz nerdeyse yarım saatlik tanıtma programları yapabiliyor. Hem de, film henüz daha sinemalarda oynamaktayken. Öte yandan, biliyoruz, Televizyon reklamlarının saniye ücreti bin lira veya daha yüksek. Dolayısiyle, film henüz sinemalarda gösterilmekteyken böyle yarım saatlik bir tanıtma (güya tanıtma, gerçekte reklam) programının parasal değeri 1,5-2 milyon lira dolaylarında.

Ama, aynı televizyonda bir roman açık oturumuna katılan romancılarımızın tanıtılması sırasında bu kişilerin romanlarının da adlarının okunmasının, reklam olur gerekçesiyle yasaklandığını kendimizden biliyoruz. Yani bir romancımızın, kendisine her hangi bir telif ücreti de ödenmeden çıkarıldığı bir televizyon programında romanlarının adlarının okunmasını yasakladığımız televizyonumuz, Bay Okan'a rahat rahat bir iki milyonluk bir yardımda bulunabiliyor.

Gene Milliyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü Sayın Abdi İpekçi, Bay Okan'a gazetesinin tam bir sayfasını ayırabiliyor. Milliyet gazetesinde tam bir sayfanın ilan bedelinin ne olduğu biliniyor.

Bay Okan'a bunca prim verilmesi acaba niye?

Çünkü Bay Okan (galiba İngilizce'de Bey Okın diye okunuyor) devrimci bir film yaptığını da iddia ediyor. Hem ülkemizdeki önemli bir soruna parmak bastığını söylüyor, hem de gelişmiş kapitalist toplumlarla gelişmemiş toplumlar arasındaki uçurumu vurgulamak istediğini belirtiyor.

İlginçtir, son zamanlarda alabildiğine yaygınlaşan bir görüşün böylece somut örneği oluyor Bey Okın'ın filmi Otobüs. Yani, filmde hem güncel problemler konu ediniliyor, hem de film işçilerden söz ediyor. Kısacası, son günlerde bazı ideologların çokça söylediği, çokça yinelediği iki ilke de var filmde. Üstelik kolay seyredilirlik, akıldan çıkmayacak biçimde vuruculuk ögeleri de bir tamam.

Ne ki, acaba sanatta devrimcilik, devrimci sanat, sadece işçiden, güncel problemlerden söz etmek midir? Yoksa, olayları işçi sınıfı ideolojisi açısından doğru olarak yorumlayıp, onu olgusal bütünlüğü içine oturtabilmek midir?

Bizce, Bey Okın (Bay Okan) olayının egemen sınıflarca böylesine abartılmasının altında yatan amaç bu. Devrimci sanat anlayışını yozlaştırmak. Yeniden, işçiden söz ediyor kisvesi altında, işçi sınıfı bireyinin zaaflarını göstererek onları lumpen bir görüntüde anlatmak. Lumpen edebiyatını, lumpen sinemasını yeniden geçer akçe kılmak.

Aman dikkat!... Bir kez daha yutmayalım bu dolmayı...

Kanatlı füzeleri elde etmeye çalışan

İNGİLİZ VE ALMAN MİLİTARİSTLERİ SALT-2 ANLAŞMASINI ENGELLEMEYE ÇALIŞIYOR

ABD tarafından geliştirilen kanatlı füzelerin Avrupa'ya yerleştirilmesini ve Avrupa ülkelerinde de üretilmesini isteyen NATO çevrelerinin SALT-2 anlaşmasını önleme girişimleri yoğunlaştı. SSCB ile ABD arasında stratejik silahların sınırlandırılmasıyla ilgili (SALT) yeni bir anlaşmanın imzalanması üzerinde sürdürülen görüşmelerde ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri, kanatlı füzelerin Avrupa'ya yerleştirilmesi sorunuydu. Militarist NATO kurmayları bir süredir bu konuda bir anlaşmaya varılmasını engellemeye çalışıyorlardı. Sovyetler Birliği'nin ve Varşova Paktı ülkelerinin stratejik üstünlüğü iddiası arkasına gizlenen bu girişimler, Aralık ayında Brüksel'de yapılan son NATO toplantısında yeniden dile getirilmişti. ABD Savunma Bakanı Harold Brown, Brüksel toplantısı sırasında, ABD'nin SSCB ile kanatlı füzelerin yapımı ile ilgili bilgileri NATO'lu müttefiklerine aktarmama konusunda hiç bir anlaşma yapmaya yanaşmayacağını belirtmişti. Brown'un bu açıklaması, kanatlı füzelerin Avrupa'ya yerleştirilmesi konusunda en ısrarlı gözüken İngiliz ve F. Alman militarist çevrelerinde sevinçle karşılanmıştı. Ancak Brüksel toplantısından sonra da gerici NATO kurmaylarının SALT-2 anlaşmasına ambargo koyma girişimleri durmadı.

F. ALMANYA'NIN NİYETLERİ

Son zamanlarda ABD'nin, SSCB ile yapılacak yeni SALT anlaşmasının ilk 3 yılında, kanatlı füzelerle ilgili bilgileri NATO'lu müttefiklerine aktarmama; ancak bu 3 yıldan sonra kanatlı füzeler üretiminin ortaklaşa yürütülmesi doğrultusunda davranacağı haberleri dolaşıyor. NATO'nun Avrupa'lı üye ülkelerinin yönetici çevreleri ise, böyle bir uzlaşma yolunu kendileri için yeterli bir güvence olarak görmediklerini dile getiriyorlar. SSCB ile 3 yıllık bir süre için yapılacak bir anlaşmanın, 3 yılın sonunda yeniden uzatılmasının gündeme gelmesi endişesi, nükleer silahlanmada bir an önce ABD düzeyine ulaşma çabasındaki İngiliz ve F. Alman genel kurmaylarını telaşlandırıyor.

İngiltere askeri çevrelerinin, önümüzdeki iki yıl içinde Polaris füze denizaltılarının yenilenmesiyle ilgili kararlarını belirlemeleri gerekiyor. İngiltere'deki İşçi Partisi hükümetinin, kanatlı füzeleri, Polaris'lerin yerine düşündüğü belirtiliyor. İngiliz yöneticileri, kanatlı füzelerle ilgili teknolojilerin kısa sürede Avrupa'ya gelmesini, Polaris'lerle ilgili kararlarında kamuoyuna karşı daha geniş manevra olanağı elde edebilmek amacıyla ısrarla bekliyorlar. Federal Almanya ise kanatlı füzeler konusunda İngiltere'den de ısrarlı davranıyor. Nükleer silahlara sahip olması uluslararası anlaşmalarca yasaklanmış olan F. Almanya militaristleri, konvansiyonel savaş başlıklarıyla donanmış kanatlı füzelerin Varşova Paktı ülkelerine karşı kullanılmasını planlıyorlar. Kanatlı füzeler projesinin bu açıdan diğer konvansiyonel silahlara göre daha ekonomik olduğu hesaplanıyor. Kanatlı füzelerin yapımıyla ilgili tüm bilgileri elinde bulunduran ünlü McDonnel Douglas şirketi ile F. Almanya arasında, kanatlı füzeler yapununda işbirliğini öngören bir anlaşma şu anda yürürlükte bulunuyor.

SALT-2'YE KARŞI

İngiltere ve Federal Almanya (ve diğer Batı Avrupa'lı NATO ülkelerindeki) savaş sanayiinin ABD karşısındaki göreli teknolojik geriliği, kanatlı füzeler konusunda bu ülkelerle ABD arasındaki pazarlığın püf noktasını oluşturuyor. Batı Avrupa ülkelerinin kanatlı füzelerin üretimine Amerikan yardımı olmadan girişmeleri, büyük maliyetlerin ve risklerin

göze alınmasını gerektiriyor. Mevcut teknoloji dengesizliğinin yanı sıra, kanatlı füzeler projesinin ABD'de sürekli yeniliklerle geliştirilmesi de, bu projeye girişmenin B. Avrupa ülkeleri için taşıdığı riski artırıyor. Boeing ve McDonnell Douglas firmalarının, son zamanlarda, saatte 2 bin mil hız yapan kanatlı füzeler üzerinde çalıştıkları, böylece kanatlı füzelerin bugünkü modelinin nerdeyse müzelik olacağı haber veriliyor.

Silahlanma yarışında kendilerine düşen payı artırma çabasındaki İngiliz ve F.Alman militarist çevrelerinin SALT-2 anlaşmasının yoluna çomak sokma girişimleri bu koşullarda iyice kızışmış bulunuyor. Gerici güçler, İngiliz ve F. Alman hükümetleri üzerindeki, ABD ile yeni askeri anlaşmalar imzalamaları yönündeki baskılarını yoğunlaştırmış durumdalar. Bir yandan da Batı Avrupa ülkelerinin askeri teknolojilerinin ve savaş sanayilerinin daha büyük bir hızla geliştirilmesini öneren talepler sıklaşıyor. Yumuşama sürecinin gelişmesinden paniğe kapılan güçlerin provokasyonlarına dayanan bu girişimler açıkta kalmaya mahkumdur. Tarihin tekerleğini geriye çevirmek mümkün değildir. ●

Gerici Amerikan Sendikacılığının üzerinde kara bulutlar birikiyor

Gerici Amerikan sendikacılığının merkezi olan AFL - CIO'nun (Amerikan İş Federasyonu ve Sanayi Örgütleri Kongresi) son kongresi önceki hafta yapıldı. Kongrede, AFL - CIO'nun başkanlığını 22 yıldır sürdüren gerici sendikacılığın ağası George Meany yeniden bu göreve getirildi. Ne var ki AFL - CIO'nun kongresini izleyen tüm gözlemciler, tekellerin ABD işçi sınıfı içindeki bu beşinci kolunun durumunun hiç de parlak olmadığını belirtmekte birleşiyorlar. Amerikan gerici sendikacılığının, son yıllarda önemli ipuçları görülmeye başlanan bunalımının hızla derinleştiğini, bütün göstergeler doğruluyor.

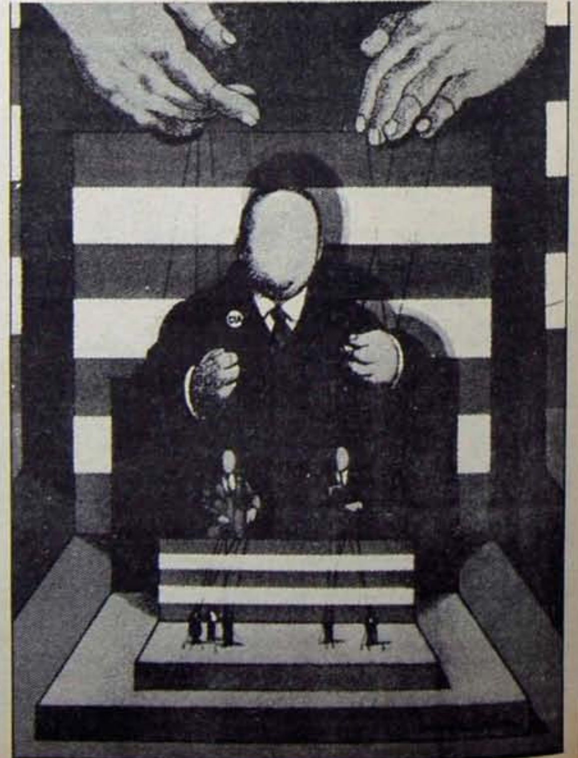
AFL - CIO'nun işçi sınıfının çıkarlarını tekellere peşkeş çekme politikasının, ekonomik bunalımın sürekli olarak ağırlaşan yükünü taşıyan işçi kitlelerinde doğurduğu tepki, örgütün üye sayısında ki azalmada kendisini gösteriyor. AFL - CIO'nun üye sayısının son iki yılda 528 bin dolaylarında azaldığı bildiriliyor. 1965'ten 1977'ye kadar geçen 12 yıl boyunca ABD'li işçilerin ortalama haftalık ücretlerinin satın alma gücünün sadece yüzde 4 oranında yükseldiği açıklanıyor.

AFL - CIO yönetimine karşı görülen tepkilerin kaynağında sadece doğrudan ekonomik etkenler de yatmıyor. Aşırı gerici Meany yönetiminin, Amerikan sendikal hareketini, ABD emperyalizminin en gerici çevrelerinin politik yedeği haline dönüştürme girişimleri de işçi ve emekçi yığınların protestosuyla karşılaşıyor. Meany yönetimi, Amerikan sendikal hareketini uluslararası sendikal hareketten kopartmak için, AFL - CIO'nun, sınıf uzlaşmacılığını temsil eden Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Birliği'ndeki üyeliğini bile geri çekmişti. Aynı yönetim, son olarak ABD'nin BM'e bağlı Uluslararası Çalışma Örgütü'nden (ILO) çekilmesini de bütün gücüyle destekledi. Carter yönetiminin, ABD tekellerinin Avrupa ile rekabetini desteklemek için Avrupa ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini gerginleştirme politikası da Meany yönetimi tarafından sıkı bir biçimde destekleniyor.

Gerici Amerikan sendikacılığının iplerini ellerinde tutanlar, ABD işçi sınıfının AFL - CIO'nun işbirlikçiliği karşısında saf tutuşunu durdurmak için çeşitli yöntemlere başvuruyorlar. AFL - CIO'nun tükenen saygınlığını yeniden kazanabilmesi umuduyla, ABD Kongresi'nden asgari ücretlerin yükseltilmesine vb. ilişkin yasalar geçirilmeye çalışılıyor. Ancak, bütün bu ve benzeri çabaların AFL - CIO'nun politikasını bir ölçüde de olsa gözden geçirmesi zorunluluğunu ortadan kaldıramayacağını herkes kabul ediyor.

MEANY: TEKELLERİN PİYONU

Çeşitli ülkelerde

CARTER'IN AÇIKLAMALARI, TESLİMİYET POLİTİKASINDAN MEDET UMAN MISIR'DA BÜYÜK DÜŞ KIRIKLIĞI YARATTI. CARTER, MISIR'IN BÜTÜN ÖDÜNLERİNE VE GERİLEMELERİNE RAĞMEN SİYONİSTLERİN YANINDA YER ALDIĞINI SAKLAMIYOR.

Amerika Birleşik Devletleri, silah ihracatının durdurulması konusunda yaptığı bütün taahhütlere rağmen, silah ihracatını giderek artırmaktadır. Özellikle Uruguay, Paraguay, Haiti ve Guatemala'daki askeri diktatörlüklere ABD'nin yaptığı silah ihracı son zamanlarda büyük hız kazanmıştır.

ABD'nin ihraç ettiği silahlar bu diktatörlüklerde özellikle ve öncelikle, halka baskı yapmakta olan çeşitli düzeylerdeki "güvenlik" görevlilerine dağıtılmaktadır. ABD bir yandan bu ülkelerin halk düşmanı rejimlerini güçlendirip ayakta tutmaya çalışırken, diğer yandan da adeta bir "demokrasi havarisi" pozunda, yakın bir gelecekte bu ülkelerin "demokratik rejime" döneceklerini iddia etmektedir.

Ancak ABD'nin iddialarının tersine, bu ülkelerin diktatörlükleri halkın üzerindeki baskı ve zulmü her geçen gün biraz daha artırmaktadırlar.

DÜNYA BARIŞ KONSEYİ'NİN AÇIKLAMASI

Geçtiğimiz hafta Dünya Barış Konseyi bir bildiri yayınlayarak Vietnam ile Kamboçya arasındaki sınır anlaşmazlığını ve bunun sonucu olan çatışmaları endişe ile karşıladığını belirtti.

Bildiri, Konsey Başkanı Romeş Çandra tarafından açıklandı. Çandra'nın açıklamasına göre Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti iki ülke arasındaki görüşmelere Kamboçya'nın kabul edeceği herhangi bir yerde, herhangi bir düzeyde başlanabileceğini kabul etmektedir. Çandra, Dünya Barış Konseyi'nin de bu öneriye tümüyle katıldığını açıklamıştır.

MISIR'DA DÜŞ KIRIKLIĞI

Geçtiğimiz günlerde yenilenen Begin-Sedat görüşmesi ve ABD'nin Filistin halkının self-determinasyon hakkından yana olmadığını açıklaması, Mısır'da büyük bir düş kırıklığı yaratmıştır.

Düş kırıklığı Mısır basınında açıkça gözlemlenmektedir. Mısır egemen çevreleri bir süredir "ABD'nin artık dengeli bir tutum izlediğini" ve Arap Halkının çıkarlarından yana tutum aldığını "kanıtlama" çabaları içinde görünmekteydi. Gelişmeler, bu "umut"ların ne kadar boş olduğunu, yaratılmak istenen ABD'den yana havanın da ne kadar temelsiz olduğunu kanıtlanuştır. Artık Mısır'da, İsrail'in izlediği katı tutumun en başta ABD desteğinden kaynaklandığı görülmeye başlanmıştır.

BREZİLYA'DA MÜCADELE SÜRÜYOR

SBKP Merkez Komitesi, Brezilya Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Luis Carlos Prestes'e 80. Doğum yıldönümü dolayısıyla bir kutlama mesajı göndermiştir. Kutlama mesajında Prestes'in parti yöneticisi olarak nitelikleri dile getirilmekte, enternasyonalist dayanışmaya katkıları övülmektedir.

Brezilya'daki ağır baskı ortamına karşın, BKP gizli faaliyetini etkin bir biçimde sürdürmektedir. Bütün olumsuz koşullara rağmen, partinin Brezilya işçi sınıfı ve köylülük içindeki etkinliği giderek artmaktadır. BKP Brezilya'da tüm ilerici güçlerin iş ve eylem birliğinin sağlanması için durmaksızın çaba göstermektedir.

BREZİLYA EMEKÇİLERİ, BASKI VE ZULÜM ALTINDA MÜCADELE KARARLILIKLARINI BİLİYORLAR. LATİN AMERİKA'DA GERİCİLİĞİN KALELERİNDEN BİRİ OLAN BU ÜLKENİN KADERİ ERGEÇ EMEKÇİLER TARAFINDAN BELİRLENECEK.

"Kuzey-Güney diyalogu" neden kesildi?

Bazı gelişmiş kapitalist ülkelerle gelişmekte olan bir dizi ülke arasında "Kuzey-Güney Diyaloğu" sıfatı altında sürdürülen görüşmeler, 1977 yılının tamamlanmasına kısa bir süre kala başarısızlıkla sonuçlanarak tam bir kesintiye uğradı. Başta Federal Alman SPD lideri Brandt olmak üzere gelişmiş kapitalist ülkelerin pekçok yöneticilerinin "diyaloğu" canlandırmak amacıyla bulundukları girişimler şu ana kadar bir sonuç vermedi. Önümüzdeki dönemde görüşmelerin yeniden başlayabileceği yolunda umut besleyen hiç bir politik çevreye rastlanmıyor.

"Kuzey-Güney Diyaloğu" adı altında kamuoyuna mal edilen Uluslararası Ekonomik İşbirliği Konferansı'nın başarısızlıkla sonuçlanmasının kaçınılmaz olduğu, uzun süredir dünya ilerici kamuoyu tarafından dile getiriliyordu. Söz konusu konferans çalışmaları, gelişmiş kapitalist ülkeler tarafından, gelişmekte olan ülkelerin yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurulması yönünde giderek güçlenen hareketlerini kontrol altına almak, gelişmekte olan ülkeleri parçalamak amacıyla başlatılmıştı. Gelişmekte olan ülkelerle sosyalist ülkelerin ortaklaşa çabaları sonucunda BM'in yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurulması konusunda bir dizi karar ve belgeyi kabul etmesi, emperyalist ülkeleri, gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerinde ortaya çıkan sorunların tartışılmasını bir başka yöne saptırmak için harekete geçirmişti. BM örgütü kapsamının dışında oluşturulan Uluslararası Ekonomik İşbirliği Konferansı'nın, petrol ihracatçısı ülkelerle diğer gelişmekte olan ülkeler arasında çelişkiler yaratmak, emperyalizm yanlısı gerici rejimler aracılığıyla genç bağımsız devletleri birbirine düşürmek, emperyalizmle uzlaşarak ekonomik gerilikten kurtulunabileceği yolunda sahte umutlar yaratmak için kullanılabileceği hesaplanıyordu.

"Kuzey-Güney Diyaloğu" çalışmalarının başlamasından hemen sonra 4 Ekim 1976'da Sovyetler Birliği hükümeti, bir bildiri yayınlayarak, emperyalizmin gelişmekte olan ülkeler üzerindeki sömürüsünü sürdürdüğünü ve derinleştirdiğini, dar gruplar içinde yürütülen görüşmelerle emperyalizmin bu sömürüden vazgeçirilemeyeceğini belirtiyordu. Gelişmeler, Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin uyarılarının doğruluğunu kısa sürede kanıtlayacaktı. Gelişmekte olan ülkeler adına Konferans'a katılan 19 ülkenin, hammaddelerle mamul maddeler arasında adil fiyat oranlarının saptanması, ayrımcı kısıtlamaları ortadan kaldıracak biçimde dünya ticareti koşullarının gözden geçirilmesi, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş kapitalist ülkeler pazarlarına girme olanağının sağlanması, hammadde fiyatlarını düzenlemek ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini bunalımlara karşı korumak amacıyla bir fonun oluşturulması, modern teknolojilerin bu ülkelerin kullanımına sunulması, uluslararası tekellerin faaliyetlerinin kontrol edilmesine ilişkin önerileri, gelişmiş kapitalist ülkeler tarafından geçiştirilmeye çalışıldı. Gelişmiş kapitalist dünyayı temsil eden 8 ülke, somut sorunlar üzerinde adım atacaklarına, gelişmekte olan ülkelerin bugünkü durumunun sorumluluğuna sosyalist ülkeleri de ortak edip temize çıkabilmek için türlü manevralarla vakit kazanmaya çalıştılar. Bitmez tükenmez tartışmalardan sonra taraflar, sadece, hammadde fiyatlarının düzenlenmesi için bir fon oluşturulması konusunda anlaşmaya varabildiler. Bunun dışında hiç bir temel sorun üzerinde sonuç alınamadı.

"Kuzey-Güney Diyaloğu"nun dramatik bir biçimde çıkmaza saplanması, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik durumlarını güçlendirmelerinin ve gerçek bağımsızlığa doğru ilerlemelerinin, ancak tutarlı bir anti-emperyalist mücadele ve dayanışma sonucunda mümkün olabileceğini kanıtlamıştır. Emperyalist sömürücülerle kısa vadeli avantajlar taşıdığı izlenimini veren tek taraflı ilişkiler kurarak, dünya kapitalist ekonomik sistemi içinde gelişmekte olan ülkelerin bulunduğu eşitsiz konumu değiştirmek mümkün değildir. Bu sonuca, ancak, dunya anti-emperyalist güçleri arasında, özellikle gelişmekte olan ülkelerle sosyalist dünya arasında sağlam bir işbirliği ve dayanışma ilişkisinin kurulmasıyla ulaşılabilecektir.

1977 DE TİYATRO

Yöneten: O.S.Arolat

Katılanlar: Başar Sabuncu, Mehmet Akan, Rutkay Aziz

● (AÇIK OTURUM) ●

Karşılıklı diyaloglar biçiminde gelişen oturumun, akışını ve canlılığını aktarabilmek amacıyla, konuşmaları olduğu gibi aldık.

OSMAN SAFFET AROLAT: Başar Sabuncu 77'nin genel görünümünü aktaracak.

BAŞAR SABUNCU : 77'nin de, geçmiş yılların da, gelecek yılların da tekil olaylarla, başarılı işler, başarısız işlerle, tek tek değerlendirilebileceğini sanmıyorum. Bütün tiyatrocu macerası içinde galiba iki olay başrolü oynuyor. Biri tiyatro yapabilmenin nesnel koşullarının sağlanması, ki bu özel tiyatrolarda, özellikle maddi koşullarının sağlanması biçiminde gözüküyor, sonra siyasal baskılar olarak gözüküyor. Ödenekli tiyatrolarda ise, maddi koşulların bir ölçüde sağlandığı, hiç değilse çalışanların maddi olanaklarının sağlandığı -yapım değilse bile- düşünülse de siyasal oyunlar, baskılar biçiminde gözüküyor. Öteki de galiba tiyatro yapabilmenin bu maddi koşulları sağlanıp, tiyatro yapılmaya başlandıktan sonra asıl amaç olan sahnenin yenilenmesi, değiştirilmesi olayı. Bu konuda olumlu çabalar gösterildiği zaman olumlu işler yapılmış oluyor galiba, yoksa yok, yani, tekil işler değil. Tiyatronun, 1977'de de bütününde toplumu derinden etkileyen olaylara ya da toplumsal değişime bütün bütün ayak uydurabildiğini sannuyorum, ben o kanıda değilim. Yani biz çağdaş bir estetiği kuramadık, Türkiye'de 77 yılında, şöyle tiyatro yapılır; sahne şöyle düzenlenir diyebildiğimizi, pek kurabildiğimizi sanmıyorum.

OSMAN SAFFET AROLAT : Bunda belli başarılı adımlar ve belli başarısızlıklar söz konusu değil mi, tabü özele indiğimizde, yani bir Devlet Tiyatrosunun tutumuyla, bir belediye tiyatrosunun tutumu, ya da bir özel tiyatronun tutumuyla bir başka özel tiyatronun tutumu arasında bir farklılık söz konusu değil mi?

BAŞAR SABUNCU : Kesinlikle. Ben genelinde bunu başarabildiğimizi sannuyorum dedim. Çoğunlukla, çünkü biz gene eskisi gibi tiyatro yapıyoruz -altını çizerek söyleyeyim- eskisi gibi değerlendiriyoruz, aynı değer yargılarıyla. Onu demek istedim ama, bu sahneyi değiştirme, sahneyi yenileme olayında mutlaka ileri adımlar da atılıyor. Bu daha değişmedi diyorum ama, değiştirme yolunda, özellikle belli özel tiyatrolar bu adımları atıyorlar. Adlarını saymak gerekir mi?

OSMAN SAFFET AROLAT: Evet, tabii...

BAŞAR SABUNCU : Yani herhalde Dostlar Tiyatrosu ve AST'ı sayacağım hemen. Bu arada adlarını unuttuğum olabilir. Başka pek birşey izleyemiyorum ben. Çağdaş Sahne'de, diğerlerinde ne oluyor pek bilmiyorum. Şehir tiyatrosundaki asıl çaba da bu olmak gerekirdi. Yani yetişen yeni seyirci kuşaklarını, çünkü eskisi kaybedildi, süslü salonlara, kadife perdelere, avizelere gelen...

OSMAN SAFFET AROLAT : Büyülenerek tiyatroya gelen kadro kaybedildi...

BAŞAR SABUNCU : Tabii, o bitti bence, öyle bir seyirci yok ortada. Ama yeni seyirciye galiba biz hâlâ eski ekmeği birazcık değiştirerek veriyoruz. Temelli bir değişim sahnede sağlanamadı gibi geliyor bana.

OSMAN SAFFET AROLAT: Peki o halde, yeni seyirci dediğimize göre, Rutkay, senden yeni seyircinin kim olduğunu, bu yeni seyircinin özlemlerinin neler olduğunu, bu özlemleri karşılamada neler yapılması gerektiğini isteyelim.

RUTKAY AZİZ : İzin verirsen bunu bütünleyecek, perçinleştirecek bir cümle söyleyeyim. Böyle kısa diyaloglarla gidilince belki daha okunur, hemen akla başka şeyler gelir bir de... Şimdi aslında 1977 Türkiyesi gerçeğine, 1977 öncesinden geldiğimiz, özellikle 1. MC, 2. MC süresince Türkiye gerçeğini tahlil ettiğimizde büyük bir kıyım seneleri söz konusu. Bu kıyım seneleri içinde tiyatrolar, yaşanılan bir gerçek içinde sahne, bu kıyımla ne kadar hesaplaşabilmiştir? Bu hesaplaşmada tiyatrocular kendi özeleştirilerine, sanat ve kültür yaşamı içinde girmek zorunda. Bence yeterince bir hesaplaşma olmamıştır. Bu aslında Türkiye'nin kendi gerçeği içindeki solun belli ölçülerde bulunmuşluğundan gelen şeylerde de yatıyor. İster istemez bağlantılı. Yani sahneler, en azından böylesine bir kıyım senesi içinde, bütün işçisinin, emekçisinin, halkının yaşadığı böyle bir kıyım senesi içinde anti faşist, anti-emperyalist bir içerikte, sahnelerini, ama yüzde yüz tiyatrocu ve sanatsal bir hesaplaşma içine sokabilselerdi, sanıyorum bizim sahnedeki işlevimiz büyüyecekti. Bunu yeterince becerebildiğimiz konusunda şüpheliyim.

BAŞAR SABUNCU : Ben birşey eklemek istiyorum. Kıyım dedi Rutkay. Bu kıyım aslında doğrudan doğruya tiyatroların, kurum olarak tiyatroların, artı tiyatrocuların üstünde işledi. Yani tiyatrocunun sayısı hergün düşmekte zaten. Ya reklamcı oluyor, ya davulcu oluyor, ya zurnacı oluyor...

OSMAN SAFFET AROLAT : O zaman yeni seyirci sorununa girmeden önce, bunun öğeleri olarak neleri sıralayacağımızı gözden geçirelim. Bir: Bunun için, tiyatro yapabilecek kadroların oluşması gerekli, tiyatrocu kadrolar gerekli: iki, bunun için bu tiyatrocu kadrolarla bütünleşmiş yazar kadrosu gerekli; üç, bunun için yeni bir seyirci kuşağı gerekli. Bu üç temelden, esas aksama nerde oluyor, nerelerde aksamalar var ya da, onu senden isteyelim.

RUTKAY AZİZ : Bizim bir türlü yeterince üstesinden gelemediğimiz mesele şu: Bu tabii sadece bir tiyatro kurumu olarak bizim bir temel sorunumuz olmaktan çıkıyor. Yani yeni seyirci, ki bugün devrimci tiyatrolar gerçekten kendilerini devrimci bir temelde ilerletmek ve ilerlemek zorundalarsa, giderek işçi sınıfı düşüncesinde ve işçi sınıfı taraflılığında bir sanatı bütünüyle halkın malı yapacaksa, bu halkı geniş cepheli tiyatro çatısının altında toplamak zorunda. Ama bu yeni seyirci, asıl olarak işçi sınıfıysa, işçi sınıfı hareketiyle bir bağ içinde olmak ve asıl kaynak olan o yeni seyirciyi salonuna getirme becerisini bulmak zorunda. Biz bunu bulamadığımız sürece...

OSMAN SAFFET AROLAT : Ama salonuna getirirken kullanacağı araç, yani...

BAŞAR SABUNCU : Sahneyi değiştirmekten ben bunu kastettim, başka bir usluplaşma, başka bir anlatım gerekiyor. Çok kabaca sahneyi değiştirmek [illegible] dramatik tiyatronun ardından, Brecht'in getirdiği bir estetik, ilk ağızda akla gelen ama, burda çok kalıpçı, dogmatik olmak niyetinde değilim. Ama sahneyi değiştirmekten bunu kastediyorum. Aslında "tiyatro öldü" çığlıkları atılıyor. Tiyatronun bir şekli öldü gerçekten. Çünkü o bir şeklin müşterisi tiyatroya gelmiyor. Nitekim süslü salonlar kapandı, garaj oluyor, amerikan pazarı oluyor, olmayanlar da ancak tiyatro salonun sahibi olursa ayakta kalıyor.

OSMAN SAFFET AROLAT : Bunu şöyle değerlendirebilir miyiz Mehmet Akan, tiyatronun, süslü sahne olarak tiyatronun bitmesi, bir anlamda daha tutarlı bir jikletin, evinde otururken daha rahat çiğneyebileceği bir jikletin, televizyonun kendilerine sunulmuş olması olarak değerlendirilebilir mi?

MEHMET AKAN : Büyük ölçüde. Ben süslü salon tiyatrosunun, daha doğrusu burjuvaziye seslenen, küçük burjuvaziye seslenen eski tiyatronun öldüğüne inanıyorum, bunu da görüyorum. Son zamanlarda hiç bir parlak "iş" çıkarmadılar. Ben meseleyi genelinden değerlendirmek istiyorum. Olayı şöyle görüyorum: 1960'tan itibaren başlayan toplumsal uyanış sırasında sanatçılar, yalnız tiyatrocuları katmıyorum, çok büyük işlev görmüşlerdir. Roman alanında, şiir, resim, tiyatro, hatta müzik alanında. Başar'a bir ölçüde katılıyorum, fakat dozunu tartışmak isterim. Estetiği değiştirmek açısından, sahneyi yeniden düzenlemek açısından da büyük adımlar atılmıştır. Yalnız, sadece tiyatroyu ilgilendirmeyen, bütün toplumsal kesimleri, bütün toplumsal eylemleri ilgilendiren bir durumla karşı karşıyayız gibi geliyor bana. İktidardaki faşist güçler, toplumdaki büyük ilerlemeyi durdurabilmek için nerdeyse hayatı durdurmaya çalışıyorlar. Bu tabii kıyımları getiriyor, her alanda kıyımları getiriyor, engellemeleri getiriyor. Bu büyük bir ölçüde tiyatroya da yansıyor. Genelinde düşünürsek, 12 Mart döneminde bile, yalnız Dostlar Tiyatrosu açısından konuşursam, 12 Mart döneminde Abdülcanbaz'ı oynarken yetmiş yerde Anadolu turnesi yapmışken, bu yıl sadece yedi yerde yapabildik bütün gayretlerimize rağmen. Birkaç kere örgütlere, Anadolu illerindeki örgütlere ısrarla arkadaşlar gönderip bütün yasal olanakları zorladığımız halde, 12 Mart döneminde yetmiş yer, geçtiğimiz dönem yedi yer... Bu çok güzel şeyler ifade ediyor. Çünkü bir ara umursamıyorlardı. "İşçi örgütleriyle, öğrenci örgütleriyle de uğraşır sanatçılar, ne olacak, sinema da değil, belirli, kısıtlı bir topluluğa sesleniyor, bırakalım söylesinler, hem bir özgürlük havası da veriyorlar böyle. İşte söyletiyoruz..."

OSMAN SAFFET AROLAT : Yani görüntüsel...

MEHMET AKAN : Görüntüsel bir özgürlük havası da veriyor, diye belki seslerini çıkarmıyorlardı. Fakat "tırmanış" dediğimiz bu. Bu alana da tırmanmaya başladılar. Kesin olarak, yalnız yasal açıdan değil, salon buldurtmamak, turne yaptırtmamak...

BAŞAR SABUNCU : Bu aslında tiyatronun öldüğünün değil, giderek önem kazandığının kanıtıdır. Yani kitlelerin özgür sesi olma yolunda bayağı önem kazanıyor tiyatro.

OSMAN SAFFET AROLAT : Şimdi yine biraz önceki yere dönelim. Kitlelerin özgür sesi olma yolundaki tiyatronun, elindeki araçlardaki eksiklikler nelerdir? Yani maddi destek açısından, kadrolar açısından, yazarlar açısından ve benzeri nedenler açısından.

RUTKAY AZİZ : Önce sahne, giderek tiyatro sanatı içeriği gerekli özgürlüğünü kazanmadığı sürece, ki somutlaştırıyorum: Bir 141-142. maddeler örneğin, giderek tüm demokratik hak ve özgürlükleri yakalayamadığı sürece, böylesine, özgürlükçü bir içerikten yoksun bir sahnenin estetik belli bir takım buluşlara yöneleceği ve deneylerle kendisini ayakta tutup, kitlelerin sesi olabilme olanağını bulabileceği konusunda şüphem var. Dolayısıyle, temelde, ilk planda sanat, siyasetine öncelik tanımak zorunda, ama öncelik tanınan siyaset de en üst düzeyde sanatı getirmek zorundadır. O halde bu siyasi-sanatsal kavgayı biz tiyatro sahnesinde, birlikte kurabildiğimiz ölçüde, kitlelerle olan bağımızın daha bir etkin olacağına inanıyorum.

OSMAN SAFFET AROLAT : Sanıyorum burda, biraz önce sözünü ettiğimiz estetiğin dar anlamda bir estetik olmadığını, yeni, toplumsal gelişmeye koşut bir estetik arama olduğunu ortaya koymamız gerekiyor.

RUTKAY AZİZ : Buna bağlantılı olarak birşey söyleyeceğim. Değerli bir tiyatro adamının bir sözü vardır. "Tek devrimci tiyatro, sokak tiyatrosudur" demiştir. Şimdi buna katılmanın kanımca pek olanağı yok. Değişen çağların, değişen koşullarında, değişen seyirciyle, değişen toplumsal olaylarda ister istemez araçlar da belli bir değişim içinde, değişik biçimler almak zorundadır. Örneğin kendi ürünlerimizden biriyle somutlaştırayım. Üç sezon oynadığımız bir "Ana" oyunu var. Bunun yanında, bizim oynadığımız "Ana" oyunu, bunun seyirciyle olan bağı, öte yandan Doğu Almanya'da Berliner Ensemble'da oynanan bir "Ana"nın işlevi... Ama bütün bunların yanı sıra Filistin Kurtuluş Cephesi grubunun, bazukalarını, stenlerini bırakarak bir kilisenin avlusunda oynadıkları "Ana" oyunu. Bu herhalde çok şey anlatıyor. Değişen durumlar, değişen koşullar karşısında, sanatın seyircisiyle olan bağı içinde aldığı bir biçim.

BAŞAR SABUNCU : Estetikten kesinlikle oyun oynanan yeri kastetmedim zaten...

RUTKAY AZİZ : Hayır onu getirmiyorum ben. Kimbilir orada nasıl bir estetik vardı. Görmedik, bilmiyoruz.

BAŞAR SABUNCU : Evet.

RUTKAY AZİZ : Şimdi biz somut koşullarımızı koyduğumuzda, tiyatromuzun artık belli, gerçekten klasikleşmiş, alışılagelmiş kalıp ve formüller üstüne oturamıyacağı açıktır. Yeni duygular, yeni heyecanlar, yeni coşkuları seyircimize vermek zorundayız, çünkü seyirci tiyatronun uzağına düştü.

BAŞAR SABUNCU : Bu arada yalnız burjuva tiyatroları ölmedi, birşey daha öldü galiba, slogancı tiyatro da öldü. Bu da önemli bir gelişme kanımca.

RUTKAY AZİZ : O kesin, o da çöziildü...

BAŞAR SABUNCU : Önemli bir gelişme. Tiyatro sanatını, bilimsel doğruları sahnede söylemek, göstermek değil de söylemek sanan bir tür öldü.

RUTKAY AZİZ : Küçük burjuva anarşizminin çöküşü, sanatta da slogancılığı çöktürdü tabii.

BAŞAR SABUNCU : Bu da çok önemli bir gelişme. 77'nin demiyelim ama, kısa dönemin en önemli gelişmelerinden, sağlıklı gelişmelerinden biri.

MEHMET AKAN : Aynı şeye katılıyorum. Şimdi kendi kendime bir slogan edindim, devrimci sanatçılar farkındalar ki, en iyi tiyatroyu gene, tiyatro sanatı olarak en iyi tiyatroyu, devrimciler yapmalı. Hem görevleridir, hem haklarıdır. Eskiden "burjuva tiyatrosu bir takım süsler püsler, fazla titiz davranmalar içinde, bizim görevimiz o değildir. Biz söylenecek lafları söyleriz, o da yeter" gibi bir hava uzun bir süre esti tiyatrocular arasında, Oysa, en güzel tiyatroyu, bütün estetik boyutlarıyla gene devrimciler yapmalıdır. Yapar. Görevleridir. O gerekiyor.

OSMAN SAFFET AROLAT : Biraz tekrarlıyoruz belki ama, burdaki eksiklikler nedir? Elimizdeki aracı kullanmada, ya da bir deyimle, helvayı yaparken neyimiz eksik, ne oranda eksik?

BAŞAR SABUNCU : En büyük eksik, yanılmıyorsam, yetişmiş tiyatrocu yok denecek kadar az. Üstelik de, yetişmiş tiyatrocuların açlıktan başka yerlere yönelmesi... Devrimci çok var ama, devrimci tiyatrocu çok az.

OSMAN SAFFET AROLAT : Buna katılıyor muyuz?

RUTKAY AZİZ : Yüzde yüz katılıyorum. Tiyatro aracında, tiyatronun ve giderek ulkemizin, belli tarihsel ve kültürel birikimleri sonucunda sanat ve sanatçı, kendi ulkesi ve çağının gelişimiyle ilgili belli verilerle ve eğitimlerle kendisini bir süzgeçten geçirmediği sürece, ister istemez, tiyatro sanatçısıyla bu, bir yanıyla eksik kalıyor.

BAŞAR SABUNCU : Kokuşmuş bir devlet konservatuarını düşünün. Bir tiyatro sanatçısının yetişmesi rastlantılara bağlı.

OSMAN SAFFET AROLAT : Peki. tiyatrocu yetişmesinde belli zorlamalar çıktığına göre, diyalog kurmada en önemli kadrolardan biri olan yazarlar da, bir anlamda yeterli diyalog kurulan bireyler olamadığı için yok oluyorlar. Bir yönü bu herhalde.

BAŞAR SABUNCU : Yazarlar, tabii masalarının başında kaldıkları için çoğunlukla yok oldular bana sorarsan. Hem tiyatronun bir türü öldüğü için, o tiyatro, yazarlarıyla birlikte öldü. Ötekiler de masalarının başından kalkıp sahnelere çıkmadıkları için -bu "sahneye çıkmayı", oyuncu olarak sahneye çıkma anlamında söylemedim- öldü. Onun için Dostlar Tiyatrosu ve AST'taki gelişme önemli. Yani kendi grup yazarlarıyla birlikte çalıştıkları için... Tiyatronun toplu yaratışını kulak ardı ettikleri, masa başında yapılabilir bir sanat, anlatım dalı saydıkları sürece yazarlar kavgayı kaybettiler büyük ölçüde.

OSMAN SAFFET AROLAT : Ama bunun bir yönü de, yazarların da diyalog kurabileceği yeterli tiyatro adamı bulamaması değil mi?

MEHMET AKAN : Ben bunu ikincil bir neden olarak görüyorum. Tiyatro yapmanın, yeni seyirciye yeni tiyatro yapmanın mali olanakları oluşturulduğu an, bu mesele çözümlendiği an, tiyatrocular yetişecektir, yazarlar yetişecektir, devrimci tiyatro fışkıracaktır. Biraz özel bir örnek ama, bir tiyatro, salonu olmazsa nasıl oyuncu yetiştirebilir, nasıl yazarlara ulaşabilir, yani ilk şartı sağlamak gerekli bir kere. Tiyatro yapmanın mali olanaklarını edinmek lazım ki, bir takım insanlar çalışabilsinler, seyircilerine varabilsinler ve yeni sanatçılar yetişsin.

BAŞAR SABUNCU : Ve burda da tabii tiyatronun bir gereksinme haline gelmesi lazım.

MEHMET AKAN : O gereksinme var.

BAŞAR SABUNCU : Ben de var olduğu ve bu gereksinmenin arttığı kanısındayım. Tiyatronun oldukça önemli bir atılım dönemine yaklaştığı kanısındayım.

MEHMET AKAN : O gereksinmenin var olduğuna inanıyorum. İş bence şuraya kadar varıyor: Akılcı bir tiyatronun mutlaka kapalı bir salonda, gürültüsüz bir ortamda gerçekleştirileceğine inanıyorum. Ama kitlelerin, geniş bir yerde toplanıp, birarada birşeyler izleme isteği var bugün. Yıllarca yumruk kaldırıp, slogan atarak tatmin oldular. Şimdi artık tatmin olmuyorlar. Ve sürekli başvuruyorlar. "Biz bir gece yapacağız, siz de katılın." Tiyatrocu olarak katıldığınız zaman kolaycılık yapamıyoruz. Devrimci bir takım sloganlar, biraz müzik, biraz tiyatroyla işi çözemiyoruz. O sekiz bin kişiye, o on bin kişiye sağlıklı bir tiyatro yapma olayı sorunu çıkıyor ortaya. Bunun için uğraşmaya başlıyoruz. İnancımı söylemiştim daha önce. Bence tiyatro bin, bin beş yüz kişiden fazlasına yapılamaz. Gürültüsüz, rahat seyredilebilir, dinlenebilir bir ortamda yapılmalıdır diyorum. Ama tersi bir tiyatro da gerekiyor çağımız için. Bu tiyatronun da çok "tiyatro" olması gerekli.

BAŞAR SABUNCU : Ben Kutkay'ın başlangıçta söylediğiyle birleştirip birşey demek istiyorum. Siyasal hareketin kendi estetiğini getirmesi için, belli bir yaşantınuşluğa ihtiyacı var. Pratiğin, yaşanıp, üstünde yargılandıktan sonra felsefeye dönüşmesi gibi. Siyasal hareketin sanata dönüşebilmesi belli bir süreci gerektiriyor. Bu sürecin önemli bir bölümünü yaşadık ve şimdi estetiğe dönüşebilme aşamasında... O konuda iyimserim özellikle.

RUTKAY AZİZ : Yürütülen mücadelenin içinden, ister istemez tiyatro sanatıda kendi biçimini bulmak zorunda. Bu mücadeleninisindeolduğu sürece.

BAŞAR SABUNCU : Ama mücadele belli bir olgunluk ve yerleşmişliğe ulaşmadan, zaten kendiliğinden çıkmıyor.

RUTKAY AZİZ : Tiyatro cami avlusunda yapılabilir. Ama illaki, tek devrimci tiyatro sokak tiyatrosudur, şudur budur tarzında bir yaklaşım...

BAŞAR SABUNCU : Bağnazdır ve insanların topluca bulunduğu her yerde yapılır.

(DEVAM EDECEK)

77'nin gelişmeleri 78'i aydınlatırken

1978 YILI, BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ, SOSYALİZM MÜCADELESİNDE KAYBEDİLENLERİN GERİ ALINACAĞI, UNUTTURULANLARIN BİRER BİRER HATIRLATILACAĞI BİR YIL OLACAKTIR. SOSYALİST HAREKET, GÜCÜ İLE BUNU BAĞLAYACAK BAŞ ÖĞEDİR. VE 1977'NİN GETİRDİKLERİ, BU ALANDAKİ ÇALIŞMALARINDA, DEMOKRASİ GÜÇLERİ İLE BİRLİKTE SOSYALİST HAREKETE ELVERİŞLİ BİR ORTAM, DAHA DA UYANMIŞ YIĞINLAR BIRAKMAKTADIR.

1977'yi gerilerde bıraktık. Adettir, giden yılın ardından genel bir muhasebe yapılır. "Geçtiğimiz yılın getirdikleri ve götürdükleri" uzun uzadıya tartışılır. Gerçekten de Türkiye'nin siyasal yaşamında 1977 yılı pek çok şey getirdi, pek çok şey götürdü. Amacımız, bunları teker teker sayıp dökmek değil. Yalnızca bazı önemli göstergelere, deyim yerinde ise "ipuçlarına" dikkati çekmek.

YAZILANLAR VE ÇİZİLENLER

YÜRÜYÜŞ, 1976 yılının sonlarına doğru, 1976 yılını değerlendirdi. Yapılan değerlendirmede, 1976 yılının özünün "Tıkama Politikası"nda yattığı vurgulandı. (Bkz. YÜRÜYÜŞ Sayı. 86, 19 Ekim 1976) "Tıkama Politikası"na ilişkin değerlendirme bir de karikatür ile desteklenıyordu. Karikatürist Nezih Danyal'ın çizgilerinde demokrat öğeler CHP'den, sosyalist öğeler de DİSK'ten tasfiye ediliyorlardı.

Bu çizgiler büyük tepki uyandırdı. CHP'yi böyle değerlendirmek "büyük haksızlık"tı. DİSK'e ise sosyalistleri tasfiye suçunu yakıştırmak o zamanların en büyük günahı idi. DİSK'in CHP'ileştirildiğini söylemek "dar politika" idi. "Sorumsuzluk"tu. Ancak, 1978'in ilk sayısında, aynı çizgiler yinelendi. Olup bitenler bir kez daha vurgulandı. Çünkü 1977'nin tüm gelişmeleri, CHP ve DİSK söz konusu olduğunda, yazılanları ve çizilenleri doğrulamıştı. Bugün ne CHP'nin iyiden iyiye sağa kaydığını ne de DİSK'in sosyal demokrat egemenliğine sokulduğunu yadsıyacak kişi bulamazsınız. Olup bitenler ortada.

MAKYAVELİZM, UZUN ÖMÜRLÜ BAŞARI SAĞLAMAZ

Olup bitenler ortada, ama bir yenilgi, bir bezginlik ya da "tıkamacılar" açısından birer başarı göstergesi değil. Çünkü 1976 yılının özü nasıl "tıkama politikası" ise, 1977 yılı da tıkayıcıların çanına ot tıkayacak birikimi, açıklıkları ve güçleri de beraberinde getirdi. Bu açıdan demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin barajcılarının başarısı 1976'da kaldı. 1977 yılı tümünün yenilebileceğinin, yenileceğinin, geriletileceğinin göstergelerini sergiledi. Neden,bunu görmek gerek.

Önce Türkiye'de sık sık açığa çıkan bir gerçeği dile getirmeli. Tarihin akışına, toplumun gelişim doğrultusuna ve özlemlerine ters girişimlerde bulunanlar, geçici başarılar sağlayabilirler. Ama yalnızca geçici başarılar. Çünkü başarılar ancak aldatmaca ile, ancak uyutma ile, ancak makyavelizmle mümkün. Oysa ne aldatmaca, ne uyutmaca ne de makyavelizm toplumda uzun süre etkili olamaz. Sözde "başarı"ları kalıcılaştıramaz.

Bunun somut kanıtlarını görebilmek için 1976'nın ve 1977'nin ilk dönemlerinin başarılarını ele almak gerekiyor. Neydi bunlar? Bir yanda CHP vardı. Halkın demokratik özlemlerinin tek, şaşmaz ve tutarlı temsilcisi. Kitlelerin umudu.

Öte yanda DİSK ve onun etrafında yaratılan sis perdesi vardı. DİSK.. İşçi sınıfının ve halkımızın demokrasi ve sosyalizm özleminin tek, şaşmaz ve tutarlı temsilcisi. Yığınların büyük umudu.

Her iki imajın temelinde yatan ise, aldatmaca, uyutmaca ve makyavelizm idi. CHP öldürülen insanları, cinayetleri, baskı ve terörü kendisinin kayıtsız şartsız desteklenmesini gerektiren birer baskı aracı olarak kullanıyordu. Başarısını, demokratik özlemlere tutarlı çözümler getirmeye değil, bu şantaja bağlamıştı. Bir süre için "başarılı" oldu.

DİSK ise "abartılmış sosyalist görüntüsü"nü bir süre başarı ile sürdürdü. Bu görüntünün sürmesinden kendi politik yaşamları açısından yarar gören makyavelizm ustalarının katkıları ile. Böylece tıkama politikasının baş aktörleri, 1976'nın ve 1977 başlarının büyük kahramanları oldular. Hele hele bunların "işbirliği" çekicilikleri, karizmalarını daha da artırıyordu. Neydi? Bir yanda milyonlardan oy alan demokratik bir güç, öte yanda "sosyalizmin tek temsilcisi" büyük işçi örgütü. Hele hele bunlar bir araya gelip ortaklaşa hareket edince...

Körler diyarında filin tanımlanması gibi bir etkisi vardı bunun. Körlük bonservisine sahip kimi küçük burjuva aydınlar da böyle yaptılar. Kimi ortadaki garip habitanın CHP yanına dokunup "ileri demokrasi" rüyaları görüyor, kimisi de DİSK yanına eli değdiğinde "ileri demokrasi"yi de aşıp sosyalizme ulaşıveriyordu. Bu hercümerç içinde şiirler döktüren, DGM direnişlerinde "bugünleri de gördük" diye göz yaşı akıtan edebiyatçılar ortalığı kaplayıverdi.

ORTALIK AYDINLANIRKEN

Ortalık, 1977'nin ikinci yarısında aydınlanmaya başladı. Ama bu aydınlıktan hiç kuşkusuz gerçeklerin olduğu gibi görülebilme ortamını kastediyoruz. Yoksa ne CHP'nin şantajları ve makyavelizmi, ne de DİSK'in sağa kayışı hiç de alkış tutulacak gelişmeler değil. Tersine olumsuz gelişmeler. Ama bütünbu olumsuzluklar içinde "sarhoş olup" akıntıya kapılmaktansa, olumsuzlukları görüp, farkedip gerekenleri yapmak üzere ayağa dikilmek daha olumlu daha aydınlık değil mi? İşte 1977'nin olumlu yanı da burada yatıyor. 1977'nin gelişmeleri, kış uykusunun sonu oldu. Kış uykusuna yatanları uyandırdı, uyardı, kamçıladı. Çünkü her zaman kısa ömürlü olan makyavelist uyutmacaların sonu gelmişti. Etekteki taşlar birer birer ve gürültü ile ortaya döküluyordu.

1977 yılında Haziran'dan Aralık'a kadar geçen süre, aydınlanma sürecinin hızlandığı dönem oldu. CHP, yaratılan tüm havaya karşın iktidara gelememişti. Sonra, iktidar olabilmek için tükürdüklerini birer birer yalamıştı. Faşistlere el uzatmıştı. Anti-komunist yanını bilemiş, demokrat yanını torpulemişti. 1977 yılının sonuna rastlayan gensoru görüşmeleri herkes için ibretle seyredilecek bir nitelik taşıyordu. CHP'nin "solculuğu da su goturmeyen" sözcüsü kürsüde dökülüyordu. Düzene yönelik ne bir eleştiri, hatta ne de bir serzeniş... Düzen veri idi. Düzen tartışılmaz, eleştirilmez bir veri idi. Tartışılacak ve eleştirilecek olan ise MC idi. Cinayetlerdi. "Federatif hükumet" idi.

Peki, DİSK'te neler oluyordu? Koskoca DİSK getirildiği noktada zangır zangır sallanmaya başlamıştı. En büyük yöneticilerin birbirlerine karşı kullandığı en hafif sözcükler "hırsız" vb. cinsindendi. DİSK imajı ile bütünleşen yöneticiler, kongrede birbirlerine olmadık suçlar yüklüyordu. Olmadık sorumsuzluklar ve gariplikler bu büyük konfederasyonun genel kuruluna damgasını vuruyordu. DİSK'te de makyavelizm ve uyutmaca sonuna gelmişti. Artık sökmüyordu. Daha da ötesi maskeli balo da bitmişti. Baştürk ekibi, kongreyi alıp götürmüştü. Şimdi tek teselli Baştürk'ün "yaşasın sosyalizm" demesi mi olacak? Artık kim inanır, kim inanacak?

78'E UMUTLA BAKMAK GEREKİYOR

Haziran'dan Aralık sonuna kadar cereyan eden bu hızlı gelişmeler, tıkama politikasının baş aktörlerini soyup soyup sergilerken, başka alanlarda umut verici başka gelişmeler cereyan ediyordu. Sosyalist hareketin önüne konan barajlar yıkılmaya başlıyordu. Nesnel gelişmeler, örgütlü sosyalist hareketin gücü ile, çalışma temposu ile,etkinliği ve yaygınlığı ile bütünleştikçe gözleri kapayan sis perdesi aralanıyor, gerçekler birer birer görülmeye başlanıyordu. Sosyalist hareketin 11 Aralık yerel seçimlerinde oy alanında attığı adım, nesnel gelişmelerle birlikte hareketin öznel gücünün kendini duyurmasında temelini buluyordu.

Önce de değinildiği gibi, 1977 yılının olumlu yanı, Türkiye'nin politik yaşamında, bağımsızlık, demokrasi mücadelesinde yeri olan büyük örgütlerin gerilemesi değil, bu gerilemeyi örten sis perdesinin dağılmasıdır. Hiç kuşkusuz 1978 yılında bir yandan örgütlü sosyalist hareketin gücü daha da artacak, öte yandan da gerçekleri örten sis perdesi iyiden iyiye dağılıp yok olacaktır.

. Bir başka deyişle 1978 yılı bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinde kaybedilenlerin geri alınacağı, unutturulanların birer birer hatırlatılacağı bir yıl olacaktır. Sosyalist hareket, gücü ile bunu sağlayacak baş öğedir. Ve 1977'nin getirdikleri, bu alandaki çalışmalarında demokrasi güçleri ile birlikte sosyalist harekete elverişli bir ortam, daha da uyanmış yığınlar bırakmaktadır. 1977 yılı bu açıdan 1978'e umutla bakılması olanak tanımaktadır.

